

MONOGRAFIA

DOM WOJNO (WOYNO) – Herbu ŚLEPOWRON **Historia i Genealogia rodu**

Opracował: **Zdzisław Wojno Jedynek**

Obce rzeczy dobrze wiedzieć jest – swoje, obowiązek

(ZYGMUNT GLOGER)

**Monografię dedykuję pamięci brata
śp. Sławomira Wojno h. Ślepowron członka Związku Szlachty Polskiej,
który wniósł znaczący merytoryczny wkład w tworzeniu tej pracy.**

MONOGRAFIA RODU WOYNO *HERBU ŚLEPOWRON* W ZIEMI BIELSKIEJ NA PODLASIU

Wstęp

W ciągu kilkuletniej pracy poświęconej badaniom genealogicznym zgromadziłem spory zbiór materiałów, które należało usystematyzować i zebrać w jedną całość. Powstał więc pomysł napisania zbiorczej monografii. Główna myśl jaka przyświecała powstaniu tej pracy to chęć utrwalenia na papierze najważniejszych informacji o historii rodu. Początkowo myślałem, że będzie to suchy zbiór kopii dokumentów genealogicznych i może kilka rysunków drzewek genealogicznych obrazujących niektóre gałęzki rodu. Okazało się, że materiału jest dużo więcej i trzeba poświęcić więcej miejsca różnym zjawiskom historycznym i rodzinnym towarzyszącym rozwojowi rodu. Zdaję sobie sprawę, że nie będąc historykiem popełnię wiele błędów, ale cel jaki przyświecał mi podczas pisania był inny. Pragnę, aby moi potomkowie oraz bliższa i dalsza rodzina, często rozrzucona po różnych zakątkach Polski, Europy i Świata otrzymała bazę do poznania historii własnych korzeni. Będę szczęśliwy, jeżeli niektórzy z nich podejmą trud dalszych badań i dopiszą ciąg dalszy. Chcę uświadomić rodzinie jak od jednego protoplasty urodzonego pod koniec XIV wieku rozwinie się ród, rosnący prawie w postępie geometrycznym. Pragnę uświadomić swoim najbliższym jaką przyjemność sprawia odszukiwanie swoich przodków i wyciągnięcie ich z czeluści niepamiętnych czasów. Poznanie imion oraz nazwisk naszych przodków po mieczu i po kądzieli jest także rodzajem modlitwy za ich dusze. Jestem przekonany, że gdzieś w zaświatach radują się widząc, że pamięć o nich staje się trwałym faktem. Że nie są już bezimiennymi przodkami, ale prawdziwymi ludźmi, dzięki którym byliśmy, jesteśmy i będziemy na tym świecie.

POCZĄTKI RODU OD XIV wieku – rys historyczny na tle osadnictwa rycerskiego na Podlasiu

W celu właściwego przedstawienia historii rodu Woyno muszę cofnąć się myślami co najmniej do XV wieku i zobrazować losy krainy zwanej Podlasiem. To w niej przed kilkuset laty rozpoczął swój rozwój ród szlachecki, który z czasem od swojego protoplasty przyjął

nazwisko **Woyno**. Opierając się o źródła historyczne, przedstawię po krótko historię regionu i osadnictwo na terenie Podlasia.

Historyczne **Podlasie**, a więc ziemia granicząca z Lechitami inaczej Lachami (*Podlasze, Podlaszcze, Podlachia*), to wąska kraina długości trzydziestu kilku mil i szerokości od kilku do kilkunastu mil ciągnąca się z północy od ziemi pruskiej, od jezioro Rajgrodzkiego i Necko ku południu aż po Radzyń. Przed wiekami była to kraina gęsto zalesiona oddzielająca wschodnie Mazowsze od Rusi. Tomasz Święcki w swym dziele „*Opis Starożytnej Polski*”[1] tak ilustruje Podlasie:

(...) Między Litwą i Mazowszem położone, przytykało od północy, około Augustowa i Raygroda do Prus Xsiążęcych, od wschodu graniczyło z Litwą, od zachodu z Mazowszem, od południa z ziemią Łukowską iako częścią Województwa Lubelskiego, długość biorąc z południa najdalszą odległość od Mord do Augustowa do 30 mil wynosiła, szerokość 8 i 10 mil w niektórych miejscach przenieść mogła. Kraina ta po większej części lasami zarosła i za szczęśliwego panowania Jagiellów, którzy tu wszystkie właśnie miasteczka lokowali, dopiero wytrzebioną i w dość żyzny kraj szczególnie w żyto obfitujący, przemienioną została;

(...) Mieszkał w tym kraiu niegdyś naród Jadźwingów, czyli Jatwieżów, którzy podług zdania Naruszewicza, byli potomkami Sarmatów od potomności Jazygami nazywanych...Hunowie wpadłszy w IV wieku do Europy opanowali najprzód Dacją teraz Wołoszczyznę, Multany i Pannonią terazniejsze Węgry, to dało powód, że Jadźwingowie opuścić musieli swoje osady nad Ciszą i Dunaiem, przeszli Góry Karpatu i osiedli w terazniejszym Podlasiu.

Dziewiętnastowieczny polski językoznawca Bogumił Samuel Linde podaje, że Podlasie swą nazwę wzięło od olbrzymich kniei i puszczy niegdyś porastających te tereny. W swoim dziele „*Słownik języka polskiego, T. IV, Lwów 1858*”, pod hasłem *Podlasie, Podlasze* wywodzi pochodzenie nazwy od położenia – *(...) jako kraj bliski lasów podlesiem nazywany, albo że nazwa Podlasia może pochodzić od gęstych lasów*”. Jest jednak inna teoria (*bliższa moim wyobrażeniom*) która głosi, że nazwa *pod-lasze* czy *pod-lasie* oznacza krainę graniczącą z Lachami. Nazwa Podlasie nie oznaczała jednocześnie, że jest to kraina nielechicka. Podlasie nie wywodzi swej nazwy jako kraina leżąca *pod lasem*. Tego zdania jest znawca etnografii i etymologii Podlasia Zygmunt Gloger, który pisze w dziele „*Geografia historyczna ziem dawnej Polski, Kraków 1900, s. 201*”, że: „nazwa Podlasie nie powstała od lasów, jak nazwa Polesie, ale od Lachów (nazwa plemienia), przy granicy których ciągnęło się Podlasie. Było to zatem pod-lasze”.

We wczesnym średniowieczu tę krainę zaludniały różne ludy. I tak od południa zaczęli napływać Rusini, a od zachodu gromadnie Mazurzy. W ten sposób Rusini zasiedlili okolice Bielska, Kleszczeli i Mielnika, a ludność mazurska gęsto osiadła w okolicach dzisiejszego Rajgrodu, Goniądza, Tykocina, Wysokiego Mazowieckiego, Ciechanowca i Sokołowa. Dowodem na takie zjawisko są liczne ziemne grodziska typu mazowieckiego do dziś spotykane w tej części Podlasia. W niedalekiej okolicy zasiedlonej przez Woynów leży największe tego typu grodzisko w tej części Podlasie - kasztelania Świątek. Takie grodziska nie występowały w innej części Podlasia ani dalej na wschód na Litwie i Rusi. Bory podlaskie stały się też koczowiskiem Jaćwingów, prusko- litewskiego ludu mieszkającego na północ od granic Podlasia. Najazd Tatarów w 1241 r. spustoszył ziemie Polskie i Rusi osłabiając władze na tyle, że Jaćwingowie w latach 1256–1264 ochoczo zbrojnie wyprawiali się na południe i łupili Mazowsze, Podlasie i nawet Małopolskę. Po złupieniu Małopolski przez Jaćwingów, Bolesław Wstydlivy, Książę Krakowski wraz z Leszkiem Czarnym (*adoptowany przez Bolesława Wstydliwego*) zorganizował wiosną 1264 r. odwetową wyprawę zbrojną na Jaćwież. Wojna zakończyła się zwycięstwem wojsk krakowsko-sandomierskich i zabiciem księcia Jaćwingów Komata. W wyniku najazdów Jaćwieskich nastąpiło wyludnienie i spustoszenie Podlasia. Po zwycięstwie Bolesława Wstydliwego, na Podlasie ponownie zaczęła napływać ludność polska a w szczególności drobne rycerstwo mazowieckie, mimo że terenami tymi władała Litwa i Ruś. Tym sposobem Podlasie stało się znów sporną krainą pomiędzy Księstwem Mazowieckim a Litwą. W roku 1253 papież Innocenty IV przyznał Podlasie Bolesławowi Wstydliwemu i Kazimierzowi Kujawskiemu, ale później król Kazimierz III Wielki zrzekł się własności na korzyść Litwy przekazując Wielkiemu Księciu Kiejstutowi Giedyminowiczowi (*swojemu stryjowi*) ziemie Bielską, Drohicą i Mielnicką. Do XV wieku Podlasie było terenem sporu między Mazowszem, Litwinami i księstwami ruskimi. Podlasie władali między innymi książęta mazowieccy Janusz I Starszy i jego wnuk Bolesław IV Warszawski. Ten ostatni po konflikcie z Wielkim Księciem Litewskim Kazimierzem Jagiellończykiem (*późniejszym Królem Polski*) w 1446 r. zdecydował się na ustępstwa i zrezygnował z Podlasia za 6 tys. kop groszy praskich. W ten sposób dzielnica ta znów weszła w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Tworzenie województwa Podlaskiego datuje się na początek XVI wieku (ok.1509r) kiedy król Zygmunt I przystąpił do rozgraniczenia WKL od Mazowsza[2]. Pierwszym, można by rzec nieformalnym wojewodą podlaskim został Iwan (Jan) Semenowicz Sapieha, który w lipcu 1513 roku na dokumencie wystawionym przez króla Zygmunta I wystąpił z tytułem wojewody podlaskiego. Formalnie województwo podlaskie zostało ustanowione przez króla

Zygmunta I w Toruniu aktem z dnia 10 lipca 1520 r. Na stanowisko wojewody podlaskiego król Zygmunt I Stary powołał Janusza Kostewicza (*choć w dokumencie widnieje nazwisko Jan Kostycewicz*)[2]. Wcielenie (*inkorporacja*) województwa podlaskiego do Korony Polskiej nastąpiła dopiero za panowania ostatniego z Jagiellonów króla Zygmunta II Augusta, który pod koniec swego panowania doprowadził do uchwalenia przez Sejm Polski (*5 marca 1569r*) przyłączenia Podlasia do Korony. Król Zygmunt II August tłumaczył wówczas, że Podlasie i Wołyń to ziemie, które jeszcze przed panowaniem Władysława Jagiełły należały do Królestwa Polskiego, a które jego dziad Kazimierz Jagiellończyk oderwał od Korony – i dlatego on ponownie je wciela. Oderwanie Podlasia i Wołynia od WKL spowodowało, że magnaci i posłowie litewscy powrócili do Lublina na Sejm, aby na wspólnych obradach ze stroną polską ostatecznie pod koniec czerwca 1569r uchwalić **unię polsko-litewską**, którą król Zygmunt II August zatwierdził 4 lipca tegoż roku.

Aby dokładniej zobrazować wpływ polityki monarszej na dzieje Podlasia należy wrócić do roku 1385, do Unii Korony Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego (*unia polsko-litewska w Krewie, tzw. unia personalna*). Tym aktem Jagiełło (*Jogaila*) Wielki Książę Litewski zobowiązał się, że wraz z całą Litwą przyjmie chrzest. Wystawiając akt w Krewie Jagiełło przyrzekł także zawrzeć związek małżeński z Jadwigą Andegaweńską, będącą od 1384r Królem Polski. W dniu 2 lutego 1386 roku w Lublinie odbył się zjazd szlachty polskiej i panów litewskich. W obecności księcia Jagiełły potwierdzono jego wybór na króla Polski i małżeństwo z królową Jadwigą. Do chwili koronacji Jagielle przysługiwał tytuł „*dominus et tutor Regni Poloniae*” – „*pan i opiekun Królestwa Polskiego.*” W dniu 15 lutego 1386 r. Jagiełło uroczyście przyjął chrzest i otrzymał imię Władysław. Trzy dni później poślubił królową Polski Jadwigę Andegaweńską, a 4 marca został koronowany na króla Polski jako Władysław II Jagiełło. Długosz tak opisał koronację Jagiełły: „*Tam w obecności i na oczach najszlachetniejszej swej małżonki, królowej Jadwigi (...) został ukoronowany i namaszczony na króla polskiego przez arcybiskupa Bodzętę.*” Tym samym Unia polsko – litewska stała się faktem. Rozpoczął się okres chrystianizacji Litwy i wspólnych rządów Władysława II i Jadwigi Andegaweńskiej Rzeczypospolita uzyskała stan względnego bezpieczeństwa od wschodu.

Jak w tym czasie potoczyły się losy Podlasia? Wkrótce, bo w 1390 r., król Władysław II Jagiełło przekazał Podlasie w dożywotnie władanie księciu mazowieckiemu Januszowi I Starszemu, co potwierdził aktem wydanym w 1391 („*terram nostram Drohiczensen, Melnyk, Surasz, Byelsko ac omnibus villis in eisdem districtibus*”). Książę mazowiecki prowadził intensywne osadnictwo na tym terytorium. Podlasie było pustkowiem wyniszczonym

najazdami litewskimi, jaćwieskimi i krzyżackimi. Na teren ziem bielskiej, drohickiej, mielnickiej i nurskiej napłynęło mnóstwo rycerskich rodzin. Za zasługi dla książąt mazowieckich rycerze i ich rodziny otrzymywali zwyczajowo całkiem duży szmat niezaludnionej i niezagospodarowanej ziemi, najczęściej w ilości 10 łanów(*włók*) miary chełmińskiej (*ponad 170ha*). Znane są też nadania wielokrotnie większe. Jeśli nadanie dostawali dwaj, trzej lub więcej braci, nadanie takie było odpowiednio większe. Większość dokumentów – nadań – zaginęła niestety w ciągu stuleci w wyniku niszczących działań wojennych. Dla rycerzy mazowieckich nadania były niejednokrotnie jedyną możliwością, żeby zobaczyć i zetknąć się z ludźmi i kulturą wschodu. Nadania przede wszystkim stały się możliwością poprawy sytuacji materialnej rycerskich, szlacheckich rodzin. Szlachta mazowiecka była przeludniona i niejednokrotnie zubożała w wyniku działów majątków rodzinnych. Jednak wkrótce, bo ok. 1405 roku Podlasie ponownie przeszło we władanie Wielkiego Księcia Litewskiego Witolda – stryjeczego brata Władysława Jagiełły. Król Władysław II nie przeciwstawił się kuzynowi, bo był z nim już pogodzony po wcześniejszych waśniach. Po pokonaniu Krzyżaków pod Grunwaldem w 1410 r. na Podlasiu wrócił względny spokój, co umożliwiło ponowną ekspansję rycerstwa mazowieckiego na podlaskie tereny. Książę Witold władający Podlasiem do 1430 r. – (*czyli do swojej śmierci*) ochoczo angażował w szeregi swoich chorągwi wielu rycerzy polskich, pochodzących z Mazowsza, Kujaw czy nawet Wielkopolski. Polskie rycerstwo gromadnie służyło u boku Księcia Witolda Kiejstutowicza i brało udział w wielu wyprawach wojennych przeciwko Rusinom i Tatarom.

Panowanie Księcia Witolda było czasem kolejnego osadnictwa na Podlasiu zarówno rycerstwa bojarskiego jak też rycerskiego polskiego. Za czasów Księcia Witolda osiedliło się na Podlasiu rycerstwo nie tylko z Mazowsza, ale też z ziemi łączyckiej, sieradzkiej i Kujaw, które rozrodziło się w duże rody szlacheckie. Oczywiście w zamian za nadania rycerstwo wstępowało na służbę wojskową u boku księcia Witolda, który cenił sobie waleczność Polaków i oczekiwał wsparcia wojskowego.

Prof. Józef Maroszek w „Historii Województwa Podlaskiego” –wydanie z 2010 r.[2] w rozdziale -„*Pogranicze polsko- rusko- litewskie*” tak pisze o działaniach księcia Witolda:

*(...) Wielki książę Witold, aby umocnić swe panowanie na ziemiach ciężących do Mazowsza, zaczął pod grodami i przy głównych szlakach komunikacyjnych osadzać ludność prawosławną na prawie bojarskim. **Potwierdzał on również nadania ziemskie swego poprzednika (Janusza I) bądź dokonywał nadań w ziemi bielskiej: Popławy 1416r., Bielszczany Stok 1426r., Milewo 1429r., Łopuchowo 1430r., Toczydłowo***

1428r., Szorce, Sikory, Kulesze, Kobylin 1421r., Buczyno 1422r., Czajki 1424r., Kruszewo 1422r. Na Podlasie przybyło około 80 rodzin posługujących się **herbem Ślepowron**, m. in. **Kuczyńscy**, Krasowscy, Jaruzelscy, Kuleszowie, Wężowie, **Sobolewscy**, Kłopotowscy, Suchodolscy, **Piętkowie**, Luniewscy...

Wymienione tu nazwiska rodów rycerskich: **Piętkowie**, **Sobolewscy** i **Kuczyńscy** (wszyscy *Ślepowrończycy*) są **bardzo ważne dla poznania historii rodu herbowego Woyno**, o czym więcej wspomnę w kolejnych rozdziałach. Nagromadzenie znacznej ilości szlachty spowodowało konieczność utworzenia prawodawstwa na wzór i w oparciu o prawo polskie. Tak więc ziemie Podlasia na stałe zostały ucywilizowane i wyposażone w prawo koronne.

I znowu znaczenia nabiera zawilóść historii ziem położonych na pograniczu Korony i Litwy. Po śmierci Witolda w Trokach w dniu 27 października 1430r, nowym władcą WKL został na krótko najmłodszy z synów Olgierda, brat króla Władysława – Świdrygiełło. Wkrótce w wyniku zamachu stanu, do władzy wielkksiążęcej doszedł młodszy brat Witolda Zygmunt Kiejstutowicz. Nastąpiło to w dniu 1 września 1432 r. Wielki Książę Zygmunt także chętnie osadzał rycerzy mazowieckich na Podlasiu. Jak podaje prof. Józef Maroszek[2] z nadań Wielkiego Księcia Zygmunta Kiejstutowicza pochodzą m.in. Radule w 1432r. Dworaki i **Wojny w 1435 r.** oraz Kropiwnica w 1436 r. Teza prof. Maroszka oznaczałaby, że protoplasta **Woynów** (później dowiadujemy się, że był nim rycerz *Woyno de Piętki*) objął swoją dziedzinę w pierwszej połowie XV wieku. Do dzisiejszych czasów zachowało się niewiele dokumentów potwierdzających nadania Wielkiego Księcia Witolda, nadania Książąt Mazowieckich czy nadania Wielkiego Księcia Zygmunta Kiejstutowicza. Przyczyn utraty nadań było przez ten czas wiele; pożary drewnianych domów, wielokrotne najazdy wrogów i grabieże z tym związane, pożary kościołów i archiwów. Doniesień profesora Maroszka nie potwierdza jednak inny podlaski historyk dr Tomasz Jaszczół, który uważa, że prof. Józef Maroszek dokonał mylnej interpretacji nadania z **1435r** Bolesława IV Księcia Mazowieckiego Adamowi de Woyny, **bo nie dotyczyła lokacji wsi Wojny**. Nie wiadomo, dlaczego prof. Maroszek nadanie dokonane przez księcia Mazowieckiego Bolesława IV przypisał Wielkiemu Księciu Litewskiemu Zygmuntowi Kiejstutowiczowi? Nie wiadomo też, dlaczego prof. J. Maroszek owo nadanie utożsamia z lokacją wsi **Wojny**?

Owo nadanie (*przywilej*) księcia Bolesława IV zamieszczone jest m.in. w Herbarzu Ignacego Kapicy (nie wiadomo dlaczego *błędnie nazywanego Milewskim*)[3]:

Dom Woyno „1435, in Nur. Bolesaus Dux Masoviae, consideratis et inspektis pronis et fidelibus servitiis nobis per Adam de Woyny exhibitis et imimpensis, et in

futurum auto fidelitatis studio nobis et nostris successoribus una cum illius posteris jus legitimus impendendis, horum meritorum ob Respectum ei et pueris jus legitimis mansions mensuare Culmensis, nos tri veri Ducatus et domini, circa granities Przeździeckie et super flumine parvo Brok dicto prope Nur situatos, perpetua dando contulit Privilegium.”

tłum: 1435. Bolesław Książę Mazowiecki rozważywszy i wejrząwszy na gorliwe i wierne służby okazywane i świadczone przez Adama de Woyny, aby w przyszłości jeszcze wierniej i bardzo ochoczo były one świadczone nam i naszym następcom przez niego i jego potomków, ze względu na te zasługi dając w wieczne władanie jemu i jego prawnemu potomstwu 10 łanów miary chełmińskiej, naszego księstwa i władztwa, koło granicy Przeździeckie nad rzeką zwaną Brok w powiecie Nur położonym, wiecznie daruję tym przywilejem.)

I rzeczywiście interesująca nas okolica szlachecka Woyny nie leży w tym rejonie, a więc nad rzeką Brok, a kilkanaście, jeśli nie kilkadziesiąt wiorst na wschód. Prawdopodobnie wspomniany wyżej Adam de Woyny pochodził z okolic Zakroczymia ze wsi Woyny w parafii Kroczewo (*ci Wojnowie przyjęli nazwisko Wojnowski i są herbu Pierzchała-Z.W*) lub z okolic Ciechanowa?, bo Wojnowie byli dziedzicami we wsi Kownaty Wojnowe (*wieś o tej nazwie istnieje do dzisiaj w grupie czterech wsi Kownaty - Z.W*). Wg interpretacji dr Tomasza Jaszczółta, Adam de Woyny dał w przyszłości początek rodzinie Przeździeckich przyjmując nazwisko od dóbr *Przeździeckie*. Dzisiaj nie ma żadnych informacji, aby Dom Podlaskich Woynów brał swój genealogiczny rodowód z Ziemi Zakroczymskiej? Prawdopodobieństwo pochodzenia Wojnów z tej ziemi jest minimalne, a wręcz wykluczone.

Badania naukowe dr Tomasza Jaszczółta wykazują, że z okolic bliższych Woynom na Podlasiu znany jest przywilej księcia Witolda dla sześciu braci z Gąsiorowa z Ziemi Łęczyckiej na wieś Kuczyn z 1429 roku[4]. Nadań księcia Witolda w tej okolicy było więcej. Jak wykazał prof. Maroszek [2] z nadań Witolda pochodzą wsie: Łuniewo gniazdo Łuniewskich, Wyszonki gniazdo Wyszyńskich, Lubowicz gniazdo Lubowickich, Kostry gniazdo Kostrów, Szepietowo gniazdo Szepietowskich, liczne Dąbrowy gniazda Dąbrowskich, wreszcie **Piętki** gniazdo **Piętków herbu Ślepowron. Piętkowie to familia bardzo ważna dla poznania historii rodu Woynów** ponieważ wsie, w których osiedlili się Piętkowie, a więc **Piętki: Basie, Gręski, Szeligi i Żebry** bezpośrednio sąsiadują z grupą wsi **Wojny (Woyny)**, a jak wykazały badania dr Tomasza Jaszczółta **Piętkowie i Wojnowie to jeden ród**, który w XV wieku rozdzielił się na dwie familie którym początek dali bracia: **Piętkom-** rycerz **Wawrzyniec de Piętki**, a **Woynom** –rycerz **Woyno de Piętki**. Porównując

badania prof. Maroszka i dr. Jaszczołta można wysnuć hipotezę, że nadanie od księcia Witolda Kiejstutowicza dostał ich ojciec (*nieznany jeszcze dzisiaj z imienia*). Jest to jednak tylko hipoteza, bo równie prawdopodobna jest także teza, że ojciec rycerzy **Wawrzyńca i Woyny** otrzymał nadanie od książąt Mazowieckich?

Jak widać poznanie początków osadnictwa rodziny **Woyno** jest trudne - przetrwało niewiele najstarszych źródeł, ale z zachowanych fragmentów, z dużą dozą pewności można zrekonstruować przebieg pierwotnego osadnictwa i ustalić moment wyodrębnienia się rodziny. Te zawiłości historyczne miały znaczenie dla historii wielu rodzin szlacheckich osiadłych na tych ziemiach. Na Mazowszu, a później na Podlasiu miały swe pierwotne gniazda szlacheckie rody: Rzewuskich, Jabłonowskich, Kossakowskich, Gosiewskich, Poniatowskich, Pułaskich, Kuczyńskich, Łuniewskich, Mioduszeńskich, Buczyńskich, Godlewskich, Kuleszów, Dąbrowskich, Brzostowskich, Brzozowskich, Piętków, Gąsowskich, Śliwowskich, **Woynów** i setki innych.

Woynowie (Wojnowie) są jednym z kilkuset rodów szlacheckich osiadłych w późnym średniowieczu na Podlasiu, a dokładniej w ziemi bielskiej, największej z podlaskich ziem. Przez wiele lat pierwsze pokolenia rodu Woynów były poddanymi Wielkiego Księcia Litewskiego. Dopiero po zawarciu Unii Lubelskiej (1569 r.) stali się obywatelami Korony Polskiej. **Woynowie w grupie wspomnianych rodów to rycerska szlachta odwieczna.** Określenie „szlachta odwieczna” oznacza, że jest **szlachta samą z siebie** (*rycerstwo bowiem istniało od odwiecznych czasów*) - jak powiada Adam Mickiewicz słowami Juraha w „Panu Tadeuszu” księga IV – „Dyplomatyka i Łowy”[6]:

*Jeszcze Waszeci mniejsza, zawołał Juraha,
Waszeć z pradziadów chłopów uszlachcony szlachta;
Ale ja, z kniaziów! Pytać u mnie patenta,
Kiedym został szlachcicem? Sam Bóg to pamięta!
Niechaj Moskal w las idzie pytać dębiny,
Kto jej dał patent rosnąć nad wszystkie krzewiny.*

Okolica szlachecka Woyny (Wojny) *Antiqua (Stare Jakubowięta), Krupy, Króle (Królewieięta), Pietrasze (Pietrasze), Piecki, Wawrzyńce, Bakalarze, Izdebnik, Szuby (Stanisławowięta Szlubicz), Wojny Dąbrówka, Skwarki, Pogorzal Zagroby* i inne – to wsie w większości położone nad małą rzeczką-strumieniem Płonką. Pierwotnie w XII w. na ich miejscu istniała tutaj osada o **nazwie Płonka (Plonca)**. Jest ona wymieniona w spisie wsi

należących w 1203 r. do kasztelani z siedzibą w Świątku (*dzisiaj Świątek Strumiany*). Dokument zawierający najstarszy inwentarz dóbr biskupów płockich (opatrzonej datą 1203r), wymieniał „*castrum Suantsek*” wraz z istniejącym tam kościołem oraz kręgiem 44 wsi. Prof. Józef Maroszek twierdzi, że w wykazie wymienione są m in. **wsie Świątek i Wojny (zapisana jako Voinowo)**. **Oznaczałoby to, że Wojny istniały już pod koniec XII wieku, a więc pochodziłyby z pierwszych nadań książąt mazowieckich. Wymienione były też inne okoliczne wsie *Lubovv, Plonca, Lunevo, a także Syrednica, Vysoke i Cysevo.***

Wyciąganie wniosku, że Wojnowie pojawili się na tych terenach dużo wcześniej, że być może otrzymali nadania w XII czy XIII wieku nie jest udowodnione i raczej nieprawdziwe. Tezy prof. J. Maroszka nie potwierdza dr Tomasz Jaszczołt, który badał inwentarz dóbr biskupstwa płockiego i nie doszukał się w nim wsi o nazwie *Woiny, Voinowo*? Jak widać kwestia nadań jest i pewnie długo będzie tematem otwartym, wymagającym dalszej kwerendy archiwalnej. Kluczem byłoby odnalezienie nadania (*przywileju*) dla ojca albo dziada braci **Wawrzyńca i Woiny de Piętki**.

Lecz w „Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego...” pod redakcją Filipa Sulimierskiego i innych z 1880 r. [7], pod hasłem **Woiny** czytamy m in.:

*(...) już w akcie potwierdzenia posiadłości biskupów płockich z r.1203: wymieniono **Woinowo** „cum villis attinentiis” w liczbie osad należących do kościoła w Zuzeli. Z czasem obszar ten pokrył się wsiami szlacheckimi, które rozdzielono między trzy później utworzone parafie: Wyszonki, Kuczyn i Dąbrówka Kościelna. W aktach sądowych ziemi bielskiej spotykamy już w 1455r odrębne, następne części **Woiny**: Króle, Bakalarze, Krupy, Piotrowce, Izdebnik, Dąbrówka, Piecki, Pogorzeli i Wawrzyńce.*

Gdzie leży prawda? Dzisiaj jeszcze nie wiadomo. Można snuć tylko przypuszczenia. Należy wierzyć, że kolejne kwerendy i badania historyczne przyniosą odpowiedź na stawiane pytania. **Ale skoro pierwsi Woinowicze pisali się de Piętki, bez wątpliwości należy zakładać, że zamieszkiwali we wsiach Piętki i pochodzili z tego rodu, a dopiero potem, w XV i w XVI wiekach zakładali własne wsie od swojego imienia, czyli Woiny (Woiny) i później zaczęli posługiwać się nazwiskiem patronimicznym WOYNO.**

Na przełomie XIII i XIV wieku wszystkie wsie kasztelanii Świąteckiej i sama kasztelania, zostały zniszczone przez Jaćwingów, Litwinów i Krzyżaków, którzy bezkarnie najeżdżali i łupili te ziemie. Wiele wsi zostało odbudowanych i przywrócono im pierwotne nazwy. Po wielu wsiach pozostały w pamięci ludzkiej przynajmniej nazwy, ale po niektórych nie pozostała ani pamięć, ani nazwa.

Historię Podlasia, a w szczególności ziemi drohickiej, badał i opisał Tomasz Jaszczółt np. swojej dysertacji pt. „*Szlachta ziemi drohickiej w XV i początkach XVI w. - zagadnienia społeczne, gospodarcze i genealogiczne*” – Białystok 2009 r.[4]

ŚREDNIOWIECZNE POCZĄTKI RODU – XV i XVI wiek i ATRYBUCJA HERBOWA

Nazwisko WOYNO (WOJNO) (*podaję dwie formy pisowni, bo na przełomie dziejów obie były w użyciu – ZW.*) wywodzi się od staropolskiego imienia o tym samym brzmieniu, które nosił najdawniejszy przodek tego rodu. Był nim szlachetny rycerz **WOYNO z Piętek (Wojno de Piętki, nobili Voyen de Pyathky)** – żyjący na przełomie XIV i XV wieków. Zygmunt Gloger w swojej „*Encyklopedii Staropolskiej*”[8], podaje, iż imię *Wojno* pojawiło się w piśmiennictwie polskim w roku 1218. Inne podobne imiona pojawiły się także w średniowieczu- *Wojśław w 1110 r., a Wojmir w 1259 r.*

Poza tym nazwisko Woyno (Wojno) nie jest tu wyjątkiem, bo na Podlasiu jest wiele rodzin, których nazwiska powstały od imion ich przodków (**tzw. nazwiska patronimiczne, nazwiska odimienne**) np. Borzymowie od imienia Borzym, Boguszowie od imienia Bogusz, Włodkowie od imienia Włodek, Goskowie od imienia Gosław, Boguccy od imienia Boguta, (czyli Bogusław) i inne.

Na szczęście zachowały się w archiwach w Polsce i za jej granicami (*Moskwa, Wilno, Mińsk białoruski, Petersburg i Lwów*) dokumenty historyczne pozwalające rekonstruować genealogię rodziny **Woynów (Wojnów)**. Pierwsze pokolenia Woynów (Wojnów) opisał wielokrotnie przeze mnie cytowany, znakomity podlaski historyk dr Tomasz Jaszczółt[9]. Na podstawie jego badań – dodając własną kwerendę archiwalną – spisałem początki rodu Woynów(Wojnów).

Powołując się na dra Tomasza Jaszczółta [9] dowiadujemy się, że protoplastą rodu Woyno był **XV wieczny rycerz Woyno (Wojen) de Piętki - nobili Voyen de Pyathky**. Imię Rycerza Woyno de Piętki pojawia się w źródłach historycznych wielokrotnie.

Cyt: *Otóż w 1455 roku przed sądem w Drohiczynie została zawarta umowa kupna sprzedaży. (...) Bracia Olichwier i Piotr ze Stadnikowic w parafii Ostrożany, po uzyskaniu zgody starosty drohickiego Nasuty i pozostałych braci Stefana, Niemiry i Siemiona rycerzy herbu Korab, sprzedali rycerzowi Wojnie z Piętek herbu Ślepowron w parafii Kuczyn część swoich gruntów, a dokładniej dąbrowę przy swojej granicy...*

Ta informacja pochodzi z najstarszej drohickiej księgi sądowej z lat 1427–1477. Cytowana księga sądowa do 1915 r. znajdowała się w centralnym Archiwum Historycznym w Wilnie. Księga miała formę tzw. „*dutki*”. Niestety dzisiaj tej księgi w zbiorach wileńskiego archiwum już prawdopodobnie nie ma? Przedstawiona informacja jest bardzo ważna, żeby nie powiedzieć kluczowa, ponieważ wskazuje, że protoplasta **Woynów** **pochoził z rodu Piętków i pisał się Woyno de Piętki**. Był więc krewnym pozostałych dziedziców tej wsi, może nawet jednym z pierwszych założycieli (*zasadźców*) i **pieczętował się herbem Ślepowron, bo bezsprzecznie Piętkowie są herbowymi Ślepowronami**. Tym samym herb **Ślepowron przysługiwał rycerzowi Woyno de Piętki i jego kolejnym potomkom**. Dalej dr Tomasz Jaszczółt w swojej monografii o gminie Grodzisk pod Siemiatyczami pisze:

(...) **WOYNO (VOYEN) z Piętek** *bardzo krótko posiadał swoją część w Stadnikach, dziedzinę (dział) zwaną Tworkowo (dzisiaj chyba Dąbrowa Tworki? przyp. Z.W), ponieważ jeszcze w tym samym roku zamienił ją z Piotrem Lubowickim z Lubowicza w parafii Kuczyn na jego część Lubowicza z dopłatą 15 groszy*”.

Oto ten akt prawny znajdujący się w Bibliotece PAN i PAU w Krakowie sygn. 8823/9k. 40v - 1455r. „*Cambium Luboycz. Coram nobis Nassutho protunc capitanei drohiciensis nobilis Voyno de Pyathky dedit Tworkowo hereditatem mens apud Olychwerum et apud Petrum de Stadnykowycze nobili Petro de Lubobycz Heredi loco cambium pro hereditatem Lubobyczy. Petrus debet dare et evimplere 15 grossorum et marchionem legarem prout mout est in terra ista, compromittens ei ab omnibus impedimensis a fratribus et sororibus per tres annos dumtaxat et utraque parte et duos choros et avenae de avenae nihil plug*”

Piotr Lubowicki na części Stadnik założył później inną wieś Lubowicz. Natomiast, co zrobił **Woyno (Voyen) z Piętek** ze swoją częścią Lubowicza, dokładnie nie wiadomo.

W znanych źródłach **Woyno (Voyen) z Piętek** wystąpił jeszcze w 1458 roku, gdy w sądzie drohickim miał sprawę z Dorotą z Piętek (*a więc z pewnością swoją krewną, być może siostrą? przyp. Z.W.*), a także drugą sprawę z Mikołajem i Jakubem z Leszczki koło Perlejew: (NGAB Mińsk f.1759-2-22 karta 50v- 1458 r. – „*Pro quo iniecerat crimenn furticiniu nobiles Nicolao et Jacobo de Lyeszczka per Voyen de Pyathky, pro iisto e idem nobiles axpurgaverunt et pomoczne ab eis recepimus*)”

Niestety rycerz **Woyno de Piętki** już więcej nie pojawia się w późniejszych zapiskach sądu drohickiego. Na pewno częściej pojawiał się przed sądem ziemskim brańskim, ponieważ wieś Woyny (Wojny) należała do jurysdykcji sądu w Brańsku. W tym miejscu warto dodać, że w

1540 r. **Andrzej syn Jakuba Wojny z Dąbrówki** zaniósł do oblaty (*wpis aktu prawnego do właściwej księgi sądowej*) papierowy dokument wydany przez króla Zygmunta I Starego następującej treści:

– „Zygmunt król etc. Oznajmił iż zjawili się przed nim szlachetni: Stanisław, Jan, Jakub synowie olim Piotrasza, Stanisław Skwarek, Jakub król, Jakub, Jerzy, Roslan i Piotr z Dąbrówki dziedzice z **powiatu bielskiego** i mówili, że posiadają dobra w **powiecie drohickim** graniczące z nimi, z tego powodu często bywają pozywani przed sądy drohickie, co jest dla nich uciążliwe. Prosim więc króla, aby wyłączyć ich wszystkie dobra spod jurysdykcji sądu drohickiego a włączyć pod jurysdykcję bielską co też król uczynił.

Dan w Wilnie w poniedziałek przed Świętą Małgorzatą” – (sygnatura NGAB-Mińsk, f. 1759-2-4) (1542-1543).

To samo później uczynił w 1544r **Jan Piotraszewicz Woyno**, który w sądzie przedstawił ten sam przywilej króla Zygmunta I Starego przypisującego Woynów pod jurysdykcję sądów Ziemi Bielskiej – (sygnatura NGAB-Mińsk, f. 1715-1-83).

Najstarsze akta sądu ziemskiego brańskiego jednak nie zachowały się. Zasoby archiwalne zgromadzone w kościele w Brańsku spłonęły w 1709 roku.

W wyniku działu dóbr po ojcu oraz w wyniku zakupu nowych gruntów od sąsiadów Woynowie zakładali kolejne wsie o pierwszej nazwie **Woyny (Wojny) z przydomkami: Stare (Antiqua), Króle, Pietrasze, Wawrzyńce, Bakalarze, Szuby, Dąbrówka Minor, Piecki, Pogorzal etc.** Następne działki majątków przyczyniały się do powstawania kolejnych wsi o nazwie **Woyny**.

„**Dom Woynów herbu Trąby**”. Tak Ignacy Kapica przedstawia rodzinę Woynów w swoim Herbarzu[3]. (*oczywiście herb Trąby jest niewłaściwy dla Woynów przyp. ZW.*)

W Herbarzu Ignacy Kapica prezentuje:

„*Dobra Woyny w ziemi bielskiej, której kilka wsi: Woyny Dambrowka Mniejsza kościelna, Woyny Skwarki, Woyny Izdebnik, Woyny Piecki, Woyny Pogorzal Zagroby, Woyny Stare Jakubowieta, Woyny Stanisławowieta Szubicz albo Szuby, Woyny Bakalarze, Woyny Królewietka albo Króle, Woyny Jakubowieta Krupy, Woyny Piotrasze, Woyny Wawrzyńce.*”

Ignacy Kapica wymienił 12 wsi Woyny. **Opisany przez Kapicę fakt tworzenia kolejnych wsi o nazwie Woyny świadczy, że Woynowie, a właściwie ich przodkowie Piętki otrzymali w przeszłości nadania dużych połaci gruntów.** Nie wiadomo, jaki to był obszar (*bo nie odlażł się jeszcze żaden przywilej nadany Wojnom, być może Wojnowie nie otrzymali ziemi, a nadanie otrzymał na początku XV wieku nieznan w dniu dzisiejszym rycerz-*

prawdopodobnie Piętka? ojciec albo dziad Woyny de Piętki i Wawrzyńca de Piętki). Należy przypuszczać jednak, że był to grunt o powierzchni większej niż **150 włók**? Aleksander Jabłonowski w swoim dziele „Źródła Dziejowe – Polska XVI wieku w tomach Podlasie” [10] podaje, że wsie Woyny obejmują obszar **180 włók**. Takie przypuszczenie potwierdza też „Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego...”[7], Znajdujemy w nim następujący wpis:

*Woyny. Okolice szlachecka na Podlasiu w dzisiejszym powiecie mazowieckim, obejmowała pierwotnie rozległy, **kilkanaście wiorst kwadratowych** obejmujący obszar na prawym dorzeczu Nurca, pomiędzy Wysokiem Mazowieckiem (na płn.) a Ciechanowcem (na płd. krańcu)...*

Dla wyjaśnienia podam, że jedna wiorsta to ok. 1067m, więc jedna wiorsta kwadratowa to ok. 114ha co mogło oznaczać, że majątek okolicy szlacheckiej Woyny to obszar o powierzchni **od 1300 do ponad 2000ha**. Jeszcze inaczej ocenia wielkość nadania Woynom Zygmunt Gloger, który tak opisywał przeszłość wsi Woyny:

*Wieś Woyny, pierwotne gniazdo Wojnów, leżała w ziemi zakroczymskiej. WXIII i XIV wiekach Wojnom herbu Trąby dostał się **250-włókowy** szmat ziemi koło Szepietowa. Rozradzając się i dzieląc założyli na niej Wojnowie 8 wsi swego nazwiska, którzy rozradzali się na całą Rzeczpospolitą. Na Litwie Wojny zmienili pisownię swego nazwiska na Wojna. Dwaj z nich byli za Zygmunta III biskupami wileńskimi i podskarbim litewskim, jeden za Stanisława Augusta dyplomatą polskim w Wiedniu. Jan Karol z Jasienicy był za Sobieskiego profesorem języka polskiego w Gdańsku.*

Niestety nie wszystko w wypowiedzi Zygmunta Glogera było prawdą historyczną. Potwierdza to również historyk prof. Józef Maroszek pisząc w „Dziejach Obszaru Gminy Szepietowo w XV-XX wieku”[11] – „**Przed wszystkim nieprawdziwe było skojarzenie podlaskich Wojnów z litewskim rodem Wojna i ich utytułowanymi przedstawicielami – biskupami i podskarbim...**” Dodam do tego po raz kolejny, że Wojnowie podlascy niesłusznie przypisali sobie herb Trąby, błędnie legitymując się nim przed carską Heroldią Królestwa Polskiego. Stało się tak zapewne dlatego, że swoje nazwisko **Woyno (Wojno)** skojarzyli z litewską rodziną **Wojna** (Wojna –Orański czy Wojna –Jasieniecki). Skoro na Litwie familia Wojna pieczętowała się herbem Trąby, więc podlascy Wojnowie przypisali *herb Trąby* również sobie – niestety błędnie. Przekonanie Zygmunta Glogera o tym, że podlascy Wojnowie pochodzą z Wojen w ziemi zakroczymskiej nie ma niestety żadnego historycznego uzasadnienia. Bez wątplenia Wojny w parafii Kroczewo z ziemi zakroczymskiej nie mają nic wspólnego z Wojnami w ziemi bielskiej. Ponadto wspomniany przez Glogera Jan Karol z Jasienicy to przedstawiciel zupełnie innego rodu Wojnów-

Jasienieckich, a nie **Woynów z Podlasia**, będących przedmiotem niniejszych rozważań i dociekań.

O wielkości nadania i pokrewieństwie z Piętkami świadczy też oświadczenie (*wskazane przez księdza prof. Witolda Jemielitego [12] a potwierdzone przez dr. Tomasza Jaszczółta*) **Piotra Woyny Pieckowskiego z 25 września 1524r, który zeznał, że jego stryj Andrzej Oczko sprzedał (z nadania Woynów) niegdyś 35 włók** (jeszcze w XV wieku) Włodkowi Połaskiemu, Pawłowi Świrzowi i Mikołajowi Gołębiowi z ziemi nurskiej, na których oni założyli wieś Połazie (*dziś Pułazie Świerże - gniazdo rodu Pułaskich czasami nazywaną Woyny Połazie*). Oświadczenie Piotra Pieckowskiego mogło świadczyć o tym, że Andrzej Oczko był bratem Jana, Piotra, Stanisława i Wawrzyńca, a tym samym synem rycerza Woyny z Piętek. Lecz sformułowanie **stryj** zostało tutaj zawężone, bo Andrzej Oczko był prawdopodobnie kuzynem stryjecznym Piotra i jego braci? Prawdopodobnie był bratankiem historycznego **Woyny de Piętki** a synem **Wawrzyńca de Piętki**. (*dowodnie był z rodu Piętka, co kolejny raz dowodzi pokrewieństwa Piętków z Woynami i przynależności do herbu Ślepowron- przyp. ZW*). Dr. Tomasz Jaszczółt uzupełnia, że sprzedaż 35włók ziemi a właściwie lasu zwanego Rososz miała miejsce w 1480 r.

Kwerenda wykonana przez dr Tomasza Jaszczółta uzupełniona innymi badaniami zachowanych źródeł historycznych (najczęściej sądowych) dowiodła, że rycerz Woyno (Voyen) de Piętki miał czterech synów. Byli to Jan Woynowicz, Piotr (Pietrasz) Woynowicz, Stanisław Woynowicz i Wawrzyniec Woynowicz. Rycerz Woyno (Voyen) miał też córkę Elżbietę. Pierwsi Woynowie osiedli na Piętkach, później na przełomie wieków XV i XVI utworzyli wsie własnego imienia – **Woyny**. Dr Tomasz Jaszczółt opracował genealogię pierwszych pokoleń rodu Woyno. Oto rezultaty jego badań.

Najstarszym z braci – synów Woyny de Piętki był Jan - pierwszy zaczął pojawiać się przed sądami grodzkimi i ziemskimi. Jan występuje w aktach sądowych w latach 1474–1492. **Jan Woynowicz** miał pięciu synów: **Mikołaja, Piotra, Jakuba, Marcina i Abrahama**. Mikołaj zmarł wcześniej i bezpotomnie. **Synowie Jana Wojnowicza, szlachetni Piotr Woyno, Marcin, Jakub i Abraham** bracia rodzeni razem ze szlachetnym **Piotrem Szepietowskim** w 1520 roku ufundowali i zbudowali kościół w swoich dobrach w **Wojnach Dąbrówce Minor**. **W dniu 31 maja 1520r. bracia Woynowie uposażyli kościół między innymi w 2 włoki ziemi (jedną włókę -17ha.- dali bracia Woynowie, a drugą Szepietowscy)**. Zachodzi duże prawdopodobieństwo, że Szepietowscy (*również herbu Ślepowron*), to krewni Woynów. Ich gniazdo Szepietowo dzieliło się na kilka wsi; Wawrzyńce, Podleśne, Żaki, Janówka. Do XVIII wieku wsie Szepietowo należały do parafii

dąbrowskiej. W XIX wieku nastąpił rozwój Szepietowa w związku z budową Kolei Warszawsko-Petersburskiej. W Archiwum Diecezjalnym w Siedlcach jest kopia aktu uposażenia kościoła w Woynach Dąbrówce Minori (Dąbrówce Małej) [13]. Oto jego fragmenty:

„In nomine Domini Amen.

*.Nos nobiles Petrus Woyno, Martinus, Jakobus, Abraham, fratres germani et Petrus Szepietowski veri et legitimi collatores et fundatores parochialis ecclesiae in Dombrowka Minori...beatorum Petri, Pauli, Jacobi, Nicolai, Annae, Nativitatis Mariae Virginis, Sanctorum et Sanctaram. Ad quam pro rectore et rectoribus pro tempore existentibus et existensi meliori incremento ejusdem ecclesiae ratione sanctuarii ex nostris haereditariis bonis nihil pro amicis seu successoribus filis, filiabus si qui essent, relinquendo cum omni jure et propinquitate in longum et latum **duos mansons**. Unum mansum ego Petrus Woyno cum meis praefatis fratribus et alium ego Petrus Szepietowski cum fratribus et consanguineis incorporamus dictae ecclesiae cum jugeribus terrae...ecclesiae pro tempore existens decimas de mni grano videilcet duabus villis Woyno cum comethonibus de tribus Szepietowo, Gieralty, Srzednica, Dombrowka Minor, Piecki, Połazie, Stawireje, Izdebnik et alius Izdebnik...*

Co w wolnym tłumaczeniu brzmi następująco:

W imię Boże Amen.

(...) Szlachetni Piotr Woyno, Marcin, Jakub, Abraham, rodzeni bracia i Piotr Szepietowski wylegitymowani kolatorzy i fundatorzy kościoła parafialnego w Dąbrówce Małej, pod wezwaniem świętych Piotra, Pawła, Jakuba, Mikołaja, Anny i Narodzenia NMP uposażają rektora i jego następców ...w dwie włóki gruntu. Jedną włókę ofiarował Piotr Woyno i jego bracia, a drugą Piotr Szepietowski z braćmi ...kościółowi przysługuje dziesięcina płatna przez kmieci z dwóch wsi Woyno, z trzech zwanych Szepietowo, Gieralty, Srzednica, Dąbrowka Mała, Piecki, Połazie, Stawireje, Izdebnik i drugiego Izdebnika...”

Sprawa daty fundacji kościoła jest jednak bardziej skomplikowana. Powyższy dokument sporządzono w 1520 r. Jednak akt uposażenia zatwierdził Konsystorz Janowski w Janowie w dniu 8 III 1528 r. (tak wynika ze Zbioru Zygmunta Glogera znajdującego się w Archiwum Krakowskim na Wawelu), wg innych źródeł data zatwierdzenia to 4 III 1529 r. Dr Tomasz Jaszczolt podaje, że kościół w Woynach Dąbrówce Małej (obecnie Dąbrowka Kościelna) został prawdopodobnie ufundowany i zbudowany około 1500 r. ponieważ przed sądem

biskupim w Janowie, w 1540r. toczył się proces plebana z Dąbrówki przeciwko kolatorom. Świadkowie zeznali wówczas, że „(...) kościół istnieje już 40 lat...”

Fundatorzy kościoła, przedstawiciele rodu Woyno przez kilka wieków nosili zaszczytną godność kolatorów kościoła (łac. collator – ofiarodawca, patron). **Byli też fundatorami altarii oraz kaplic kościoła w Wojnach Dąbrówce Kościelnej.** Patronat dawał im liczne przywileje. Najważniejszym było prawo prezenty, czyli wskazywanie biskupowi własnego kandydata na proboszcza parafii. Woynowie korzystali z tego prawa i niejednokrotnie wchodzili w konflikt z władzami kościelnymi, kiedy proboszczem zostawał inny kandydat niż wskazany przez Woynów – kolatorów. Według powszechnego zwyczaju, kolator i jego rodzina mieli własne, okazałe ławy – stale umieszczone zazwyczaj w prezbiterium, blisko ołtarza. Inny przywilej to prawo do pochówku w kryptach kościelnych albo na cmentarzu przykościelnym oraz prawo do umieszczania rodowych tablic nagrobnych na ścianach świątyni. Przywilejem kolatora było również prowadzenie pod rękę kapłana pod baldachimem podczas uroczystości kościelnych. Ale oprócz praw na kolatorach ciążyły także obowiązki. Samo wybudowanie świątyni jeszcze nic nie znaczyło, na fundatorach ciążył obowiązek przekazywania środków na utrzymanie kościoła. Dlatego też wyżej wspomniani bracia Woynowie i ich kuzyn Piotr Szepietowski uposażyli parafie w dwie włoki ziemi, o czym wspomniałem wcześniej. Dochody z tej ziemi były podstawą bytu księży zatrudnionych w parafii. Fundatorzy czynili dalsze zapisy na rzecz kościoła. W 1669 r. Regina Woynówna, córka Walentego Woyno-Szuby z mężem Janem Skiwskim, właściciele części wsi Wojny Króle, Szuby i Bakalarze ufundowali w kościele altarię Matki Boskiej Szkaplerznej. Od 1685 r. istniała tu i druga altaria – św. Józefa. Ufundowali ją szlachetny Szymon Woyno zwany *Krupa* oraz córki szlachetnego Woyny zwanego *Zagroba*. W 1786 roku porucznik kawalerii polskiej Maciej Woyno *Szuba* wystawił nową dzwonnice. Należy dodać, że porucznik Chorągwi pancernej Maciej Woyno po rozwiązaniu chorągwi przez władze carskie ok. 1794 r. powiesił sztandar (*chorągiew*) w kościele w Dąbrówce. W 1830 r. chorągiew jeszcze w kościele wisiała.

Wracając do genealogii. Syn Jana Wojnowicza **Piotr** miał przydomek **Bakalarz** i to od niego pochodzi nazwa nieistniejącej dziś wsi **Wojny Bakalarze**. Piotr otrzymał przydomek Bakalarz, ponieważ w 1502 r. skończył Uniwersytet Krakowski – zapisany był na Akademii Krakowską jako *Petrus Johannis de Pyethky* – „Album studiosorum universitatis Cracoviensis, tomus I, Cracoviae 1887, list 52.”, a w „Księdze promocji Uniwersytetu Jagiellońskiego z lat 1400-1544” wykazany jako *Petrus de Voynovicz* i uzyskał stopień naukowy „*bakalaureat*” - bakalarz. Jeden z synów Piotra Bakalarza - Maciej też zapisał się w 1539 r. na Uniwersytet

Krakowski, wykazany w – „Album studiosorum universitatis Cracoviensis, tomus I, Cracoviae 1887, list 297” jako Mathias Petri Woyny dioc. Luceoriansis – czyli *Maciej syn Piotra Woyny, diecezja Łucka*.

Inny syn Jana, **Jakub** nosił przydomek **Król**, dając z kolei początek, również dziś nieistniejącej wsi **Woyny Króle**. Obaj oni mieli liczne potomstwo, które później mieszkało i dziedziczyło w **Wojnach Dąbrówce, Pieckach i Izdebniku-Dąbrówce**.

Marcin, kolejny syn **Jana Woynowicza** miał tylko córkę **Annę**, która wyszła za mąż za **Stanisława Skwarka Gąssowskiego**, podkomorzego ziemi bielskiej. Anna Woynówna z mężem dochowali się liczne potomstwa. Mieli co najmniej sześciu synów. Anna Woynówna jako wdowa Stanisławowa Marcinówna została zapisana w popisie wojska litewskiego w 1528 r. obok swoich kuzynów Woynowiczów. Zięć Marcina Woynowicza Stanisław *Skwarek* Gąssowski ufundował gotycko-renesansowy (*zachowany do dziś w kościele*) obraz św. Anny Samotrzeciej. Umieszczona na obrazie data ”1563” jest datą śmierci jego żony Anny Woynówny. Obraz namalowany jest temperą na lipowej desce, sklejonej z 6 kawałków. Nie udało się do dziś odszyfrować inicjałów twórcy obrazu. Istnieje niepisana i niepotwierdzona teza, że wizerunek św. Anny to twarz Anny Woynówny. Dział majątkowy w Dąbrówce po Marcinie Woyno dziedziczyła córka Anna z zięciem *Skwarek* Gąssowscy i ich potomkowie – **Gąssowscy**.

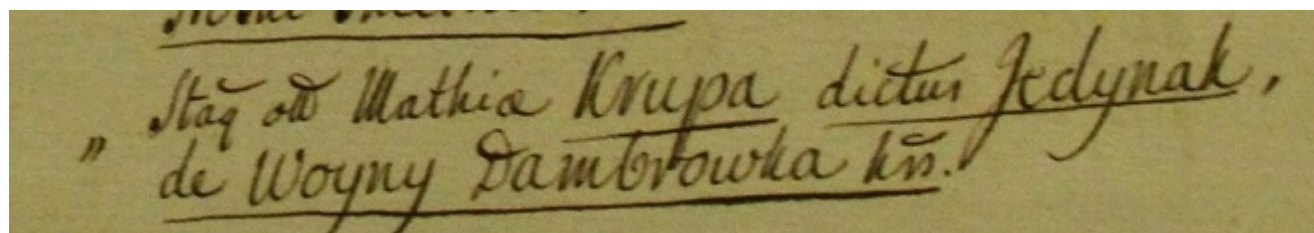
Jan Woynowicz dał początek pierwszej linii rodu Woynów osiadłych i dziedziczących na WOYNACH Królach, Bakalarzach, Izdebniku i Wojnach Dąbrówce Kościelnej, a później w innych okolicznych podlaskich wsiach.

Kolejny syn Woyny de Piętki to **Piotr** zwany też **Pietraszem**, od którego pochodzi nazwa wsi **Woyny Pietrasze** (*Piotrowce, Pietrasze*). Dał on początek drugiej linii rodziny Woyno. Piotr występował w źródłach historycznych w latach 1488-1505. **Piotr Woynowicz** miał trzech synów: **Jana, Jakuba, Stanisława**. Byli oni od imienia ojca nazywani **Woynami Pietraszewiczami**. Z nich **Jakub** nosił później przydomek **Krupa**. Od jego imienia wieś **Woyny Stare** (*Antiqua*) nosiły też nazwę **Woyny Stare Jakubowięta**, zmienione później na **Woyny Krupy**. Kolejni synowie Piotra „Pietrasza” – Jan i Stanisław nosili przydomek **Szuba** i na ich częściach powstała wieś Woyny Szuby. Od nich wywodzi się najbogatsza linia **Woynów Szubów**. Etymologia tego *przezwiska-przydomku* wydaje się być prosta do wyjaśnienia. Z racji na zamożność pierwszy przedstawiciel tej gałęzi Woynów nosił zapewne bogatą, futrzaną, zauważalną przez wszystkich szubę. Jak podają źródła historyczne: *SZUBA-to wierzchnie okrycie stosowane w Rzeczpospolitej od XV do XVII wieku. Była najczęściej szyta z adamaszku lub sukna, podbita futrem. Posiadała też futrzany kołnierz. Nie miała*

zapięcia. Dzięki takiemu odzieniu sąsiedzi nadali jego właścicielowi przezwisko (*które stało się z czasem przydomkiem*) **SZUBA**. Jeszcze inną wersję powstania przydomku *Szuba* podaje autorka biografii Zygmunta Glogera -Pani H. Muszyńska - Hoffmannowa, twierdząc, że przydomek zastał nadany tej gałęzi Woynów przez króla Zygmunta Starego. Jest to jednak nadinterpretacja historii, bo wątpliwe, aby król nadawał szlachcicowi przydomek. Ważne jest, że przydomek przetrwał w świadomości członków rodziny do dnia dzisiejszego i jest przekazywany z pokolenia na pokolenie. Jest to dowód na to jak ważna w rodzinie Woynów jest tradycja i przywiązanie do historii.

-Jakub Pietraszewicz (*syn Piotra*) i jego żona Anna Łuniewska mieli czterech synów: Stanisława, **Macieja**, Jerzego i Jana oraz córkę Katarzynę, później żonę Jana Kuczyńskiego. **Maciej Krupa Woyno** miał jednego syna **Stanisława**, który otrzymał charakterystyczny przydomek **JEDYNAK**.

Tak więc rycerz **Woyno z Piętek** i jego potomkowie: syn **Piotr „Piotrasz” Woynowicz**, wnuk **Jakub Krupa** i prawnuk **Maciej**, to cztery pierwsze pokolenia bezpośrednich przodków linii **WOYNÓW JEDYNAKÓW** (*linia autora tekstu*), którzy wyodrębnili się od **STANISŁAWA WOYNY** w drugiej połowie XVI wieku. Gałąź Woynów Jedynaków trwa nierozdzielnie do dnia dzisiejszego.

-1604r -wypis z Księgi Grodzkiej Brańskiej, Archiwum Lwów

-Jan Pietraszewicz zwany *Szuba* miał sześciu synów: Mikołaja, Macieja, Wojciecha, Jerzego Łukasza i Jana oraz trzy córki; Annę żonę Łukasza Kuczyńskiego, Katarzynę żonę Marcina Kuczyńskiego oraz Barbarę żonę Jerzego Hińczy.

-Stanisław Pietraszewicz też zwany *Szuba* miał pięciu synów Jana, Jakuba, Jerzego, Wojciecha i Pawła. Synowie Piotra Woynowicza dziedziczyli głównie na Woynach Dąbrówce, Pietraszach i Szubach.

O zasobności Woynów *Szubów* czytamy w pracach ks. prof. Witolda Jemielitego [12] –

„...W 1676 r. Mateusz Szuba Wojno posiadał siedmiu poddanych w Woynach Szubach i siedmiu w Brzóskach Markowych. W 1790 r. wspomniany Maciej Wojno miał 11 dymów w Woynach Szubach, a Barnaba syn Ludwika-9 dymów w Brzóskach Brzezińskich. Barnaba miał

*jakąś część w Wojnach Szubach, ale mieszkał na stałe w **Brzóska**ch **Brzezińskich**... Cieszył się zapewne popularnością skoro został wybrany przez szlachtę na **marszałka parafii Wysockiej**, czego nie omieszkał zaznaczyć urzędnik stanu cywilnego w akcie zgonu teściowej Apolonii Baykowskiej (akt nr 81. -1810-11) Akta Parafialne Wysokie Mazowieckie)"*

Jako ciekawostkę dodam, że modrzewiowy osiemnastowieczny dwór dziedziców Woynów Szubów ze wsi Brzóska Brzezińska został w całości przeniesiony do skansenu kurpiowskiego w Nowogrodzie (koło Łomży) i do dzisiaj stoi jako biuro skansenu (*pracownicy skansenu nie potwierdzają pochodzenia owego dworu z Brzóska Brzezińskich, podając, że dwór pochodzi z miejscowości Brzózki koło Kolna ?*)

Piotr „Piotrasz” dał początek drugiej linii Woynów dziedziczących na WOYNACH PIETRASZACH, DĄBRÓWCE I SZUBACH.

Trzeci z synów Woyny z Piętek to Stanisław Woynowicz, który zmarł bezpotomnie? - przed sądami bielskimi i drohickimi występował w latach 1501-1506. Potem w popisie wojska litewskiego w 1528 r. występowała wdowa po nim „*pani Stanisławowa*”.

Czwarty, najmłodszy syn rycerza Woyny de Piętki to Wawrzyniec Woynowicz, który wkrótce zaczął używać nazwiska Woyno. Na części ojcowizny, którą dostał w wyniku działu z braćmi, założył wieś **Woyny Wawrzyńce**. Razem z synami założył później wieś **Woyny Pogorzel**, która wzięła nazwę od wypalonego przez nich lasu, który wcześniej tutaj rósł. Wawrzyniec w 1519r razem ze swymi synami oraz synami swego brata Piotra i wszystkimi włościami został przez biskupa łuckiego przypisany do parafii w Kuczynie. Stąd później wsie Woyny Wawrzyńce i Pietrasze należały do tej parafii, podczas gdy pozostałe Woyny należały do parafii Woyny Dąbrówka. Synowie Wawrzyńca od posiadanej Pogorzeli czasami pisali się **Pogorzelskimi**, ale dosyć szybko zarzucili to nazwisko i później pisali się tylko jako **Woynowie (Wojnowie)**. **Wawrzyniec Woyno dał początek trzeciej linii Woynów dziedziczącej na WOYNACH WAWRZYŃCACH, POGORZELI, IZDEBNIKU I PIECKACH.** Wawrzyniec Woyno miał pięciu synów: **Jakuba, Stanisława, Rosłana, Piotra i Jerzego**, którzy razem z ojcem byli zapisani w popisie wojennym w 1528r.

- Jakub Wawrzynowicz** miał pięciu synów: Abrahama, Andrzeja, Klemensa, Zygmunta i Jana. Dziedziczyli oni na Woynach Pieczkach.
- Stanisław Wawrzynowicz** miał dwie córki: Barbarę żonę Trojana Wyszynskiego i Katarzynę żonę Wawrzyńca Kostry
- Roslan Wawrzynowicz** był żonaty dwukrotnie, najpierw z Zofią Piętkowską, a potem z Anną Kamińską. Z Zofią Roslan miał synów Erazma i **Jana**, który piastował w latach 1568-1581 urząd komornika ziemskiego bielskiego, czyli urzędnika sądowego. Właśnie ten **Jan**

Woyno, (komornik ziemski bielski – *Camerarius terrestris Bielscensis* - w latach 1566 - 1589) w roku 1581 na zachowanym do dzisiaj rejestrze podatkowym ziemi bielskiej, przechowywanym w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie odcisnął pieczęć sygnetową z herbem Ślepowron. Potwierdza to niezbitcie, że Woynowie podlascy byli herbu Ślepowron a nie Trąby. Z drugą żoną Anną, Rosłan miał czterech synów: Mikołaja, Wawrzyńca, Rosłana i Kacpra oraz trzy córki: Katarzynę żonę Stanisława Drągowskiego, Zofię żonę Jana Wszyńskiego oraz Annę żonę Domarata Zagroby. Synem Anny i Domarata był Piotr Zagroba, który w 1567r stawił się do popisu wojskowego razem z Woynami. Od Anny i Domarata pochodzą Woynowie o przydomku Zagroba. Dziedziczyli oni w Woynach i od dziedzictwa przyjęli nazwisko, ale byli zapewne herbu Zagroba i są odrębnym rodem .

-**Piotr Wawrzynowicz** miał pięciu synów: Aleksandra, Zygmunta, Piotra, Mateusza i Andrzeja, którzy dziedziczyli na Woynach Pieczkach (Pieckach)

-**Jerzy Wawrzynowicz** miał dwie żony: pierwsza Regina córka wójta drohickiego Mikołaja, z którą otrzymał unieważnienie małżeństwa w 1535 r. z drugą Gertrudą miał dwóch synów Piotra i Baltazara dziedziczących na Woynach Pogorzeli

Ówczesna szlachta zagrodowa nie przywiązywała dużej uwagi do własnego herbu, co po wielu latach spowodowało sporo niejasności i błędów. Najbardziej widać ten stan rzeczy w XIX wieku, jak szlachta legitymowała się przed carską Heroldią. Wiele rodów szlacheckich w tym Woynowie wylegitymowali się pod cudzym herbem, a kolejne pokolenia Woynów powielają ten błąd i niektórzy czynią tak do dzisiaj.

„Spis Szlachty Królestwa Polskiego z 1851r.”[14] powieliła błędną atrybucję herbową Woynów.(o czym wspomniałem wcześniej) W „Spisie...” pod nazwiskiem **Wojno h. Trąby** wymienionych jest ponad dwudziestu Woynów, są to:

-Franciszek [Ksawery Joachim] syn Józefa (580) oraz jego bracia **Stanisław** (784) **Maciej** (785) i **Wojciech** (786) – (Franciszek to prapradziadek autora tekstu) a także inni kuzyni:

-Karol Franciszek (Xawery) **syn Piotra** (189), **Wincenty** **syn Franciszka** (305), **Kazimierz** **syn** (306), **Antoni Modest** **syn Walentego** (459), **Paweł Hilary** **syn Józefa** (460), **Marek Marcelli** **syn tegoż** (461), **Augustyn** **syn Felicjana** (560), **Stanisław** **syn Franciszka** (561), **Aleksy Jakób** **syn Bonifacego** (686), **Paweł** **syn tegoż** (687), **Karol** **syn Macieja** (688), **Maciej** **syn Idziego** (689), **Mateusz** **syn tegoż** (690), **Kacper** **syn Wawrzyńca** (730), **Klemens** **syn Baltazara** (755).

oraz w „Dodatku II z 1853r do Spisu Szlachty Królestwa Polskiego” wymienieni są Woynowie h. Trąby:

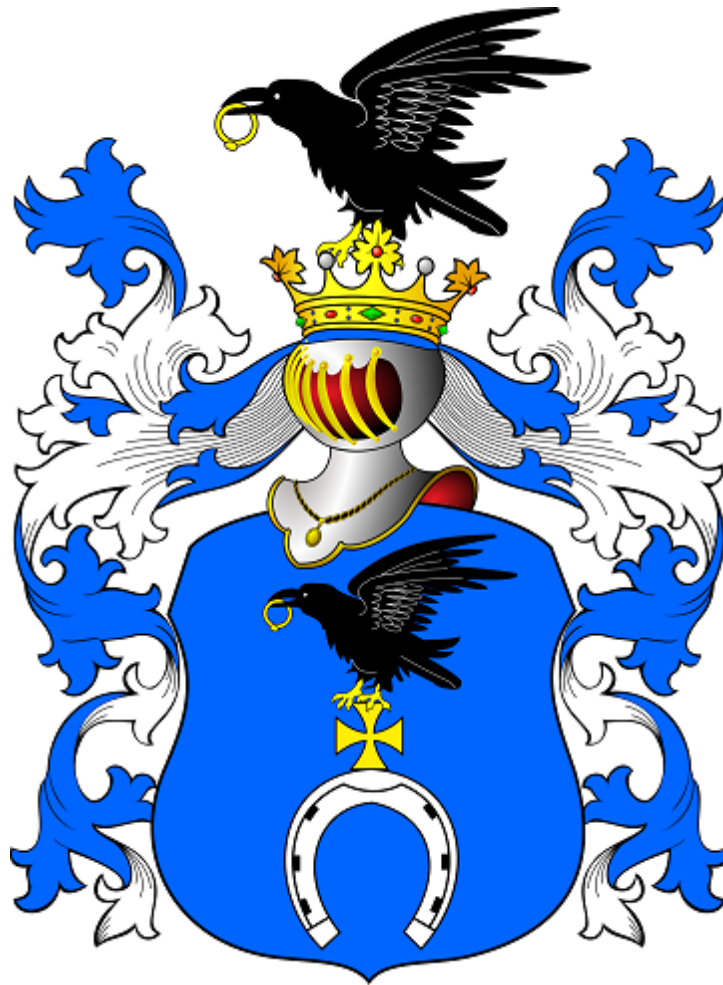
-Tomasz **syn Klemensa** (835), **Walenty** **syn tegoż** (836), **Józef Grzegorz** **syn Stanisława** (845), **Barnaba** **syn Hiacynta** (863), **Aleksander Wojciech** **Stanisław** **syn Barnaby** (914), **Adolf**

Walerian syn Wojciecha (971), Konstanty syn Marka (962). (kopia akt genealogicznych złożonych do Heroldii przez Marka Marcelego i jego syna Konstantego Woynów w załączeniu)

Błąd z atrybucją herbową popełniony przez Woynów spisujących się przed Heroldią Królestwa Polskiego powielał też Zygmunt Gloger, który w swoich pracach często wykorzystywał bogate archiwum swojej matki **Michaliny Marianny z Woynów Szubów**. W dokumentach swych Woynowie pieczętowali się Trąbami (*bo wylegitymowali się tak przed Heroldią...*) i stąd błędy. Duża część zasobów archiwalnych Woynów znajduje się dziś w Archiwum Krakowie na Wawelu jako tzw. „Zbiór Zygmunta Glogera”

Należy kolejny raz stanowczo podkreślić, że Wonowie błędnie wylegitymowali się w XIX wieku z herbem Trąby przed carską Heroldią Królestwa Polskiego. Herbem Trąby pieczętowała się litewska rodzina o nazwisku Wojna (o czym wspomniałem wcześniej) mieszkająca w Wielkim Księstwie Litewskim, nie związana z Woynami podlaskimi, bo ci są herbu ŚLEPOWRON

Oto wizerunki herbu Ślepowron wraz z opisami i legendą herbową.

Ślepowron – Herb szlachecki. W polu błękitnym tarczy, kruk z pierścieniem złotym w dziobie, stojący na złotym kawalerskim krzyżu, wsparty na barku srebrnej podkowy. W klejnocie, taki sam kruk z pierścieniem, jak w tarczy.

ŚLEPOWRON

HERB.

Barkiem prosto do góry podkowa stoi, na niej krzyż, na krzyżu Kruk czarny trochę wspięte do lotu mając skrzydła, w prawą tarczy obrócony, w pysku złoty pierścień trzymając, pole tarczy błękitne, podkowa biała, na hełmie nad koroną takiż kruk. (...) autorowie zgadzają się na to, że ten herb nabyty w takiej okazji: gdy albowiem jeden z familiji Korwinów, pojął wielkiej fortuny dziedziczkę jedynaczkę herbu Pobóg, tak herb swój wykształtował, że do podkowy, ojczystego swego kruka z pierścieniem przydał (...)

Źródło: Herbarz polski, Kasper Niesiecki S.J., Wyd. Jan Nepomucen Bobrowicz, 1841 s. 397–399.

Podsumowując należy stwierdzić, że protoplasta familii rycerz Woyno de Piętki dzięki czterem synom i kilkunastu dorosłym wnukom żyjącym w latach 1530–1550, szybko stworzył dość rozległy ród istniejący do dziś. Ród Woyno pochodzący od Woyny de Piętki dzieli się na trzy główne gałęzie utworzone od trzech jego synów: **Jana, Piotra zwanego Pietraszem i Wawrzyńca Woynowiczów**. Familia rozrastała się szybko. W czwartym i piątym pokoleniu po protoplaście rodu, jak wynika ze spisu szlachty ziemi bielskiej z 1528, 1565 i 1567 roku było już kilkudziesięciu dorosłych mężczyzn piszących się de Woyny.

Początki podlaskiego rodu Woyno, próbuje również opisać wielki piewca Podlasia **Zygmunt Gloger (syn Michaliny Marianny Wojnówny Szuby i Jana Glogera)**. W wielu swoich pracach Zygmunt Gloger nawiązuje do tego tematu, a w dziele pt. *Budownictwo Drzewne i Wyroby z Drzewa w Dawnej Polsce*[15] wspomina swoich przodków Wojnów z linii o przydomku *Szuba*.

Gloger pisze:

*(...) W okolicy Podlasia, położonej na północ rzeki Buga i miasteczka Ciechanowca, napotykamy niebielone dworki niezmiernie licznej drobnej szlachty; ale w niej i szlachty folwarkowej, siedzącej niekiedy na swych wioskach od czasu zabezpieczenia tych okolic przed najazdami Jadźwingów, tj. od wieku XIV. Do takich rodzin, które przez pół tysiąca lat siedziały na swych folwarkach i działach, nazwanych od ich rodowych nazwisk, należeli np. **Wojnowie**, od których wioski przez nich pozakładane w wiekach XIV, XV i XVI, nazwane zostały **Wojnami**. Wiosek z tą nazwą było około dziesięciu; **Wojny-Krupy, Wojny-Króle, Wojny-Szuby, Wojny-Bakalarze, Wojny-Pogorzal** itd. **Wojny-Szuby**, nazwane tak zostały w XVI wieku, od Imć Pana*

Stanisława Wojny, który zapewne zwrócił na siebie uwagę, okolicznej szlachty, jakąś osobliwą s z u b a, skoro on i jego potomkowie przez trzy wieki nosili przydomek S z u b a, i choć potem wygaśli, wieś ich dawna dotąd zwana jest Wojny Szuby. (w tym momencie nie zgodzę się z Zygmuntem Glogerem bo pochopnie zamknął linię Szubów, której potomkowie żyją do dzisiaj przyp. Z.W.) dalej Gloger pisze: „... Fakt powyższy przytaczam tu dlatego, że w młodości mojej bywałem w Wojnach Szubach, w tym dworku, który nie sięgał poza wiek XVIII, ale zbudowany był przez Wojnów Szubów, którzy około pół tysiąca lat nieprzerwanie w gniazdach swych siedząc mogli przechować swojskie stare tradycje budownictwa drzewnego mazowiecko-podlaskiego...Do Pana Barnaby Wojno, ongi rodzzonego brata Pana Macieja Wojny dawnego dziedzica folwarku Wojny-Szuby, należał o milę drogi położony folwark Brzózki, w którym znajdował się inny dworek zbudowany przez Pana Ludwika Wojnę-Szubę (pradziadka ostatniej Wojnianki, poślubionej w r. 1837 Janowi Glogerowi).

Zygmunt Gloger syn Michaliny Maryanny Woynówny przekazał w swych pracach wiele ważnych informacji o rodzinie Woyno i całym Podlasiu. Z jego wywodów wynika, że Woynowie pojawili się na Podlasiu już w **XIV wieku**? Ta informacja może sugerować, że Woynowie otrzymali grunty od książąt Mazowieckich, jeszcze przed panowaniem księcia Witolda na Podlasiu. Inna ważna informacja to taka, że Woynowie tworzyli folwarki (np. Woyny i Brzoski), a nie tylko dzielili ojcowiznę pośród synów. Zygmunt Gloger ciekawie opisuje dwór **Wojnów w Woynach-Szubach z 1865r** [15]. Oto krótki fragment:

(...) Miał on dach słomiany stromy i ganek o równie stromym dachu z kalenicą przykrytą koźlinami...Dom zbudowany był na zrąb, czyli w węgiel zacinały, z cieni sześciocalowej grubości. Miał długości łokci warszawskich 30 i szerokości 17. W sieni były dwa małe jednoszybowe okienka, a przy wszystkich innych sześciuszybowych były okiennice pojedyncze z otworami kształtu serca...”

Zygmunt Gloger w swoim dziele opisał również dwór Wojnów – Szubów w Brzószkach (*tak autor pisał nazwę dzisiejszej wsi Brzózki Brzezińskie, przyp. Z.W.*). Podał też plan dworu pochodzącego z 1745 r. Ciekawostką dworu w Brzószkach jest napis erekcyjny na belce, (*zapewne na tramie lub inaczej siestrzanie, przyp. ZW.*) –

–„Die 23 May Anno Domini 1745”,

a także kolisty znak ciesielski przedstawiający gwiazdę świecąca domowi. Znak oznaczał w/g. Glogera, *„że cieśla był mistrzem, posiadającym cyrkiel, bez którego nie wykonałby wyrzeźbienia podobnego majstersztyku na polskim tradycyjnym siestrzanie”*.

WOYNOWIE(WOJNOWIE) – KOLEJNE POKOLENIA I RODZINY SPOKREWNIONE

Genealogię rodu poznajemy prowadząc kwerendę w archiwach kościelnych i sądowych, przeglądając księgi grodzkie i ziemskie. Znakomitym z genealogicznego punktu widzenia materiałem historycznym są tzw. **popisy wojenne**, czyli spisy szlachty zobowiązanej do stawienia się z określoną liczbą zbrojnych na koniach, reprezentując wieś szlachecką bądź ród. Istnieją w źródłach historycznych takie materiały. Z tych dokumentów poznajemy kilka średniowiecznych pokoleń rodu WOYNO.

Pierwsze historyczne źródło tego typu to: *Popis wojenny ziemian województwa podlaskiego mocą uchwały sejmu wileńskiego 1528 r.*[16]

Oryginał znajduje się w *Centralnym Archiwum Akt Dawnych* w Moskwie, a kopia w *Muzeum Narodowym* w Krakowie.

Na mocy tej uchwały Wojnowie z „*Parafieji Dubrowskiej*” byli zobowiązani wystawić jeźdźca na koniu:

Selo Woinowe zemiane.

- Ławryniec Woyno
- Jan Petrowicz
- Jakub Petraszewicz
- Stanisław Petraszewicz
- Petr Janowicz
- Jakub Janowicz
- Stanisław Ławrinowicz
- Rosłan Ławrinowicz
- Petr Ławrinowicz
- Stanisławowaia Martinowna
- Juri Ławrinowicz

„*Tyi zemiane Woynowe maiut stawiti 7 koney*”.

Jednego jeźdźca konnego wystawiano z 10 włók gruntu. Świadczy to, że ci Woynowie gospodarzyli na 70 włókach (ok. 1200 ha).

W popisie pospolitego ruszenia ziemi bielskiej z 1565 r. (*Regester popisu wojska gospodarskiego Wielikogo Knjastwa Litowskiego...*)[17] datowany Raków, 9 lipca 1565r. wymienieni są kolejni przedstawiciele rodu Woynów(Wojnów):

- z gniazda rodowego *Wojny Dąbrówka*- Jan Stanisławowicz Skwarek Gąsowski, podkomorzy bielski **syn Anny Woynianki** – zobowiązany do stawienia dwóch zbrojnych na koniach, uzbrojonych w oszczep, przyłbicę i pancerz.
- z gniazda rodowego *Wojny* – Florian (Bakałarzowicz) Piotrowicz – zobowiązany do stawienia jednego zbrojnego na koniu, wyposażonego w oszczep, przyłbicę i pancerz.
- z gniazd rodowych *Wojny Stara Wieś, Pogorzela i Piecki* - Kasper Rosłanowicz – zobowiązany do stawienia trzech zbrojnych na koniach, wyposażonych w oszczepy i broje.
- z *Wojen Pietraszy* – Jerzy Janowicz – zobowiązany do stawienia jednego zbrojnego na koniu, wyposażonego w kaftan i oszczep.

W popisie pospolitego ruszenia ziemi bielskiej i drohickiej (*popis wojska ziemskiego Wielikiego Knjastwa Litovskogo*)[18] z 1567r występują kolejni Woynowie(Wojnowie):

- *Wojny i od kupna Lubowiczów* – Jerzy Jakubowicz, Stanisław Jakubowicz, Maciej Jakubowicz i Jan Jakubowicz – zobowiązani do wystawienia czterech rycerzy na koniach, wyposażonych w pancerze, przyłbice, miecze i rohatyny.
- *Wojny* – Walerian Niemierycz od brata Adama, Mikołaj Janowicz Subicz, Jerzy Piotrasewicz, Paweł Stanisławowicz Piotraszewicz, Zygmunt Jakubowicz, Marcin Andrzejewicz, Wojciech Stanisławowicz – zobowiązani do wystawienia łącznie siedmiu zbrojnych na koniach i trzech wyposażonych w pancerze, miecze, przyłbice i rohatyny, jeden w zbroi i z mieczem, dwóch w kaftanach, przyłbicy, z mieczem i rohatyną, jeden w pancerzu z przyłbicą, kordem i rohatyną.
- *Wojny i od kupna Mikołajewszczyzny* – Florian Bakałarzowicz syn Piotra – zobowiązany do wystawienia zbrojnego na koniu z rusznicą i rohatyną.
- *Trankówka* – Jan Bakałarzowicz – zobowiązany do wystawienia zbrojnego w kaftanie, na koniu, z rusznicą i rohatyną.
- *Wojny* – Piotr Zagroba, Maciej Baltazarowicz -wysłał sługę, Klimont Jakubowicz, Jan Jakubowicz-wysłał sługę, Jakub Janowicz Królewicz, Wawrzyniec Rosłanowicz, Erazm Rosłanowicz, Mikołaj Rosłanowicz – stawił przez komornika Jana Wojnę, Paweł Andrzejewicz, Bartosz Aleksandrowicz stawił przez komornika Jana Wojnę, bo był jeszcze niedorosły, Jarosz Mieński -od swych niedorosłych siostrzanów: Jana, Stanisława i Krzysztofa Królewiczów – razem wystawili 12 zbrojnych na koniach, uzbrojeni różnie w: kaftany, siekiery, przyłbice, pancerze, łuki, miecze, rusznice i rohatyny.
- *Wojny, z majątku i od darowizny* – Piotr Pieckowski – zobowiązany do stawienia jednego zbrojnego na koniu i uzbrojonego w kaftan, siekiere i rohatynę.

- *Wojny i Repki* – Jan Woyno, komornik ziemi bielskiej wespół z Kasprem Roslanowiczem – zobowiązany do stawienia dwóch zbrojnych na koniach, wyposażonych jeden w zbroi i z przyłbicą, drugi w pancerzu i z przyłbicą, dodatkowo z rusznicami i rohatynami.
- *Domanowo Tutryja* – Jan Wojno komornik bielski-od dzieci nieboszczyka Krzysztofa Domanowskiego – zobowiązany do wystawienia zbrojnego na koniu.
- *Wojny i Wyszonki (z części żony)* – Maciej Janowicz – zobowiązany do wystawienia zbrojnego w kaftanie i przyłbicy na koniu, uzbrojonego w miecz i rohatynę.
- *Wojny-Szuby* – Urszula Jakubowa Szubina-wysłała sługę – na koniu i wyposażonego w pancerz i przyłbicę, uzbrojonego w miecz i rohatynę.

Kiedy w 1569 r. została zawarta Unia Polsko-Litewska, szlachta Podlasia będąca do tej pory poddanymi Wielkiego Księcia Litewskiego złożyła przysięgę Koronie Polskiej.

W księdze sądowej drohickiej z 1569r. przechowywanej do 1915r. w Wilnie, znajduje się dokument- „*Szlachta ziem bielskiej i drohickiej województwa podlaskiego składa przysięgę na wierność Królowi Polskiemu i Koronie Polskiej – Brańsk i Drohiczyn, 14 maja 1569 r.*”[19]

Z parafii Dąbrówka - ziemi bielskiej przysięgę składali również **Wojnowie** w dużej liczbie:

Wojny

- *Mikołaj i Maciej, synowie nieżyjącego Jana, w imieniu swoim i w imieniu braci swoich*
- *Adam, syn nieżyjącego Erazma*
- *Jakub, syn nieżyjącego Jana*
- *Jerzy, syn niegdyś Jana*
- *Maciej, syn niegdyś Jana*
- *Walerian, syn nieżyjącego Erazma*
- *Florian, syn nieżyjącego Piotra Bakalarzowicza*
- *Klemens, syn nieżyjącego Jakuba*
- *Jan, syn nieżyjącego Jakuba*
- *Zygmunt, syn nieżyjącego Jakuba*
- *Jerzy, syn nieżyjącego Jakuba*
- *Jan, syn niegdyś Jakuba*
- *Piotr, syn nieżyjącego Piotra*
- *Jan Wojno camerarius ziemi bielskiej*
- *Maciej, syn Leonarda*
- *Kasper, syn nieżyjącego Rosłana*

- *Mikołaj, Erazm, Roslan, Wawrzyniec, Klemens, synowie nieżyjącego Rosłana*
- *Paweł, syn nieżyjącego Andrzeja*
- *Marcin, syn nieżyjącego Andrzeja*
- *Andrzej, syn niegdyś Andrzeja*
- *Zofia, wdowa po Stanisławie, w swoim i w imieniu swych synów małoletnich, mianowicie Tomasza i Kiliana*

Wojny (Szuby)

- *Wojciech Szubicz, w swoim i w imieniu małoletnich synów po nieżyjących braciach Jerzym i Jakubie*
- *Maciej Pietrasz*
- *Tomasz, syn Dobrogosta*
- *Wawrzyniec, syn nieżyjącego Bartłomieja, swoim i imieniem braci swoich Jana, Krzysztofa i Macieja*
- *Maciej, syn nieżyjącego Jana*

Osze i Wojny etc.

- *Walenty, syn niegdyś Mikołaja*

Inny ważny dokument to – „**Rejestr własności szlachty parafii w Długiej Dąbrowie i Jabłoni z ziemi drohickiej oraz w Dąbrówce z ziemi bielskiej płacących podatek tzw. poborowy, na prowadzenie wojny o Inflanty, zgodnie z ustawą sejmu walnego 1580 r.**”

Parochia Dąbrowska:

- **Woyny,**
- *Śl. Wawrzyniec, olim Rosłana, z ½ wł. śl. (Szlachetny Wawrzyniec syn nieżyjącego Rosłana - przyp. Z.W.)*
- *Śl. Jurni Pietrasz Woyno, z dóbr swych Woynów i z Izdebnika i Dąbrówki z 1 włóki osiadłej, z ogrodników 4.*
- *Śl. Jakub olim Mikołaja i Marcin olim Andrzeja, z 2 wł. Śl.*
- *Śl. Wojciech olim Jurgiego, z 1½ wł. śl. i z morgów 3.*

- **Woyny Dąbrówka,**
- *Śl. Stanisław Woyno olim Jakuba i synowiec jego śl. Grzegorz olim Matisa, z 5wł.*
- *Śl. Jan Skwarek olim Stanisława, podkomorzego bielskiego, z wł. osiadłych 1 ¼, z 2 wł. śl.*
(*Jan Skwarek Gąssowki to syn Anny Woynianki – przyp. Z.W.*)
- *Śl. Jan Matis olim Jana Woyna z 1 ½ wł. śl. i z morgów 3*
- *Śl. Tomasz Kosik Woyno i od brata swego Pawła z 2 wł. śl. item (tenże) z 2 ogrodników*

rolnych

- Śl. Marcin Kosik Woyno, z ¼ wł. śl.

- Śl. Wojciech olim Jana Wojna Piotrasza, z 1 wł. śl.

- Śl. Jakub Woyno Pietrasz od siebie i wdowy Rosłanowej, z 4wł. śl.

- **Woyny-Pogorzal,**

- Śl. Jan Woyno komornik ziemski, z dóbr swoich Woynów-Pogorzal, Pieczków i Starej Wsi (Stara Wieś, czyli Woyny Króle przyp.-Z.W.) z wł. osiadłej 1.

- Śl. Piotr Woyno Zagroba z włóki osiadłej 1, z 2 ogrodników rolnych, item (tenże) z 1 wł. śl.

i z 10 morgów

- Śl. Erazm olim Rosłana Woyno, z ½ wł. osiadłej, ogrodnik 1.

- Śl. Małgorzata wdowa Zygmunta, z dóbr swoich syna swego Jana, z 2 wł. śl.

- Śl. Piotr olim Piotra Woyny, z 2 wł.śl.

- Śl. Klimunth olim Jakuba Woyno, z 1 wł. śl.

- Śl. Stanisław Okulisik i Andrzej Nogalczyk Wojnowie, z włóki śl.

Studiując materiały historyczne, dowiadujemy się, że nazwiska **Woynów** można spotkać wśród urzędników grodzkich i ziemskich podlaskich. Oto niektórzy przedstawiciele: w latach 1566–1589 wspomniany wcześniej **Jan Woyno** był komornikiem ziemskim bielskim (*Camerarius terrestris Bielscensis*), pisze o tym w swoim *Herbarzu*[3] Ignacy Kapica wynotowując z dawnych akt:

„rok 1566, *In Actis terrestribus Surasensibus. Joannes Woyno camerarius terrestris Bielscensis scribit se.*” (w Aktach ziemskich Suraskich. Jan Woyno komornik ziemski Bielski pisze się tłum. Z.W.)

„rok 1567, *In Actis castrensibus Branscensibus. Idem Joannes camerarius terrestris Bielscensis et Nicolaus filii olim suprascripti Woyno, de Woyny hearedes scribunt se.*”

(w aktach ziemskich Brańskich. Jan komornik ziemski Bielski i Mikołaj synowie zmarłego piszącego się Woyny z Woyen razem piszą się - wolne tłum. Z.W.)

W latach 1591-1595 komornikiem ziemskim był także Walenty Woyno , w latach 1566-1567 Bartłomiej Woyno był podstarościm bielskim, a w latach 1788-1789 Kazimierz Woyno był subdelegatem brańskim.

Adam Boniecki w swojej pracy – „*Poczet Rodów w Wielkim Księstwie Litewskim w XV i XVIw.*” [20], na podstawie Metryki Litewskiej [21] podaje, że Ławryn (*Wawrzyniec*) Wojno zajmował różne stanowiska; „w dniu 30 lipca 1576r Ławryn Wojna został mianowany na Podskarbiego Ziemskiego”, „Dworni(nadworny)-Ławryn Woyna mianowany został 19

stycznia 1569 r.”, „*Starosta-Ławryn Wojna -1562-1578*”. A. Boniecki w przedmowie do swego dzieła napisał, że przepisywał z Metryki Litewskiej nazwy, imiona i nazwiska w oryginalnej pisowni. Stąd w swojej pracy podaje hasło – nazwisko Wojna, pisząc:

(...) Wojna, ze wsi Wojny na Podlasiu. Cherubin Wojna procesował się w 1538 r. z Sokołowską, a Jerzy Wojna z Mińskim w 1540 r. (ML35). Roslan syn niegdy Wawrzyńca z Wojny miał sprawę z Mińskim w 1542 r. (ML 42). Helena wdowa po Stanisławie z Wojny, procesowała się w 1554 r. z Aleksandrem, Zygmuntem, Piotrem i Mateuszem synami niegdy Piotra z Wojny, a Albert Wojna syn tego Stanisława z Wojny miał sprawę z Kuczewskim w 1558 r. (ML 220B) ... Feliks z Poniatowa bronił Cherubina Wojny w sprawie z Sokołowską w 1538 r. (ML 35).

Na podstawie wyjaśnień A. Bonieckiego jednoznacznie wynika, że wymienieni wyżej z nazwiska **Wojna** są przedstawicielami **podlaskiego rodu Woyno(Wojno)**.

Innym urzędnikiem był Jan Woyno podwojewodzi powiatu tykocińskiego, który w 1650 roku jest wzmiankowany w Księgach Grodzkich Brańskich jako dzierżawca folwarku Mazury (15włók) i folwarku Brok (15włók).

Zajmowane przez przedstawicieli **familii Woyno** stanowiska świadczą o znaczeniu i zamożności rodu. Spotkałem się z poglądami, że wówczas w XVI wieku w tej części Podlasia największe znaczenie odgrywały dwa rody – **ród kasztelanów Święckich** i właśnie **Woynów**. Moim zdaniem jest to przesadzona opinia, bo tu na Podlasiu mieszkało wiele znaczniejszych rodów niż Woynowie, którzy często piastowali wysokie urzędy. Prof. Józef Maroszek w monografii gminy Szepietowo[11] wielokrotnie opisuje kasztelanię Święck. Wspomina, że gród mazowiecki Święck około 1075 r. został nadany biskupom płockim. Z dużym prawdopodobieństwem należy przypuszczać, że wymienione w „wykazie” wsie były najeżdżane i łupione przez Jaćwingów, jak całe tereny Podlasia i północnego Mazowsza. Po pożarze kasztelanii Święckiej, dominujące znaczenie gospodarcze i społeczne w tym rejonie przejęło pobliskie Wysokie Mazowieckie.

Największa wieś dziedziczna zamieszkiwana przez Wojnów to **Woyny Dąbrówka Minor**, inaczej **Woyny Dąbrówka Mała** później zwana Dąbrówką Kościelną. Znaczenie tej wsi docenił również król Jan Kazimierz, który na sejmie generalnym w Warszawie w 1662 dał przywilej odbywania targów i jarmarków. Oto fragmenty przywileju:

My Jan Kazimierz, z bożej łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflancki, Smoleński, Siewierski i Czernichowski jako też Szwedów Gotów i Wandalów dziedziczny król- Oznajmiamy tym listem naszym komu należy wszystkim i pojedynczym, że my przez szczególną łaskawość względem

poddanych naszych, zwłaszcza ludzi stanu szlacheckiego, aby dobra swoje przez klęski czasu obecnego zniszczone odbudować mogli, za wstawiennictwem panów Rady w dobrach dziedzicznych wsi Mała Dąbrówka leżących w województwie podlaskim w ziemi brańskiej targi i jarmarki ustanawiamy: targi co niedziela, jarmarki zaś dwa razy w roku na święto oczyszczenia N.M.P. i na świętą Annę od obecnej chwili na zawsze i na wieki, tak jednak by te targi i jarmarki odbywały się bez szkody sąsiednich miast...

Dla większej wiary list ręką podpisany, pieczęcią królestwa opatrzyć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie na sejmie generalnym królestwa dnia 20 miesiąca marca Roku Pańskiego 1662 panowania naszego polskiego 13 szwedzkiego zaś 14 roku. Jan Kazimierz Król.

Był to bardzo ważny dla regionu dokument zezwalający kupcom, handlarzom i rzemieślnikom miejscowym, jak i z ościennych terenów, na swobodny obrót towarami. Przywilej ten dawał też miejscowemu wielebnemu altarzyście kongregacji św. Szkaplerza prawo pobierania daniny od wszystkich osób przybywających na jarmarki z wyjątkiem osób stanu szlacheckiego. Daniny stanowiły istotny dochód dla miejscowego kościoła.

Jak wspomniano wcześniej liczba wsi utworzonych przez rozradzających się Wojnów świadczyła o zamożności rodu, ale także uczestnictwo w życiu politycznym regionu i kraju np. w elekcjach królewskich również podkreślała ich znaczenie w regionie. **Wojnowie** licznie brali udział w elekcjach, co świadczy wymownie o ich zamożności i politycznym zaangażowaniu. Wyjazd liczną grupą na elekcję pociągał za sobą znaczne koszty, nie każdego szlachcica było na to stać.

Poniżej przedstawiam spisy elektorów piszących się Wojno (Wojno).

Elektorowie, którzy głosowali na elektorów: Jana Kazimierza-1648r, Jana III Sobieskiego-1674r, Augusta II–1697r. Stanisława Augusta-1764r- Królów Polski.

Nazwisko   Elektor   Miejsce pochodzenia

Rok 1648

-Wojno Maciej	Jan Kazimierz	Woj. Podlaskie
-Wojno Szymon	Jan Kazimierz	Woj. Podlaskie
-Wojno Tomasz	Jan Kazimierz	Woj. Podlaskie

Rok 1674

-Wojno Jan	Jan III Sobieski	Ziemia Bielska
-Wojno Szymon	Jan III Sobieski	Ziemia Bielska

Rok 1764

- Wojno Maciej**   Stanisław August   Ziemia Bielska
- Wojno Maciej -**   Stanisław August   Ziemia Bielska
- *podwojewodzy Drohicki*

Elektorowie królów: Władysława IV, Michała Korybuta, Stanisława Leszczyńskiego

i stronników Augusta III (wg hr. Jerzego Dunina-Borkowskiego)

Rok 1733

- Wojno Piotr**   Władysław IV   Woj. Podlaskie
- Wojno Remian**   Władysław IV   Woj. Podlaskie
- Wojno Jan**   Michał Korybut   Ziemia Bielska
- Wojno Jan Zagroba**   Michał Korybut   Ziemia Bielska
- Wojno Simon**   Michał Korybut   Ziemia Bielska
- Wojno Thomasz**   Michał Korybut   Ziemia Bielska
- Wojno Krzysztof**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Szymon (dwóch)**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojnowie Jan,**   Stanisław Leszczyński   Ziemia Bielska
- Marcin y Andrzej**
- Wojno Bartłomiej (dwóch)**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Franciszek**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Jakób**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Józef**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Ludwik**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Maciej**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Marcyan (dwóch)**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Paweł**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Stanisław**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Stefan**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- Wojno Woyciech**   Stanisław Leszczyński   Woj. Podlaskie
- (łowczy nowogrodzki)*

Ciekawym i cennym materiałem historycznym są „Wypisy Heraldyczne z Ksiąg Poborowych XVI wieku – woj. Podlaskie”[22] opracowane przez Franciszka Piekosińskiego w XIX wieku na podstawie – *Rekognicyarza poborowego woj. podlaskiego z 1581r* - zawierającego wykaz dziedziców dóbr i ich urzędów z powiatu bielskiego. Jest to bogaty

materiał zawierający wiele informacji ważnych dla badaczy genealogii własnych rodzin. Dla przykładu przytoczę kilku przedstawicieli rodu Woynów wymienionych w rekognicyarzu:

- **Wojno Adam** – dziedzic działu Wojny Króle (par. Dąbrowska)
- **Woyno Stanisław** – syn Jakuba współdziedzic działu w Wojnach –Dąbrówce
- **Wojno- Kosik Marcin** – dziedzic działu we wsi Wojny Dąbrówka
- **Woyno-Kosik Tomasz** – współdziedzic w Wojnach – Dąbrówce
- **Wojno Erazm** – ze Stawierejów (par. Dąbrowska)
- **Woyno Erazm Roslanowicz** – dziedzic działu we wsi Wojny – Pogorzal –używa sygnetu Gierałtowego z herbem Roch.
- **Woyno Jan** – komornik ziemski bielski, dziedzic działu we wsi Wojny-Pogorzal i Pułazie –Świerże, oraz działu w Rzepkach (par. Domanowo), **herbu Ślepowron**
- **Wojno Jan** – dziedzic działu w Kramówce (par. Goniądzka)
- **Wojno Paweł** – dziedzic działu w Wojnach Dąbrówce
- **Woyno Piotr Piotrowicz**- z Wojnów Pieczków i Starej Wsi, dziedzic działu w Wojnach – -Pogorzeli – używa sygnetu Gierałtowego z herbem Roch.
- **Woyno z Piotraszów Jakub** – dziedzic działu w Wojnach Dąbrówce używa sygnetu Gierałtowego z herbem Roch.
- **Woyno Wojciech Janowicz** – dziedzic działu w Wojnach Dąbrówce
- **Woyno Pietrasz Jakub Maciejowicz** – dziedzic wsi Wyszonki-Ruś używa sygnetu Gierałtowego z herbem Roch.

W tym samym rekognicyarzu z 1581r, występują inni Woynowie, ale piszący się **odmiennie** albo używając przydomków (*Nogalczyk, Okuliszek, Szuba*) i tak np.:

- **Jakubowicz Klimunt** – z Wojnów Pogorzeli i Starej Wsi, dziedzic działu we wsi Wojny Pogorzal (par. Dąbrowska)
- **Jakubowicze Jurgi i Jan** – z Wojnów (*par. Dąbrowska*) dziedzice działu używają sygnetu Gierałtowego z herbem Roch.
- **Małgorzata** – wdowa **Zygmunta z Wojnów**, dziedziczka działu w Wojnach Pogorzeli używa sygnetu z literami- IL – i herbem Luba.
- **Nogalczyk Andrzej** – współdziedzic w Wojnach Pogorzeli i w Wojnach -Starejwsi.
- **Okuliszek Stanisław** – współdziedzic w Wojnach Pogorzeli i w Wojnach-Starejwsi
- **Pietrasza Jurgi** – syn Jana z Wojnów – dziedzic działu, używa sygnetu Gierałtowego.
- **Roslanowa Elżbieta** – współdziedziczka działu w Wojnach.
- **Roslanowicz Wawrzyniec** – z Wojnów (par.Dąbrowska) dziedzic działu, **herbu Ślepowron**

- **Szuba Wojciech** – dziedzic działu w Wojnach Starejwsi (par.Dąbrowska)

W dwóch przypadkach **Woynowie** pieczętowali się **herbem Ślepowron**, co jest kolejnym dowodem na posiadanie tego właśnie herbu. Przynależność Wojnów do herbu Ślepowron potwierdzona jest też przez wzajemne pokrewieństwo z Piętkami. **Andrzej Oczko z Piętek** – bratanek rycerza Woyny z Piętek ma potwierdzoną atrybucję herbową (*Ślepowron*) między innymi przez Stanisława Kossakowskiego w „*Monografii Historycznej Rodzin Polskich –tom 2*”[23] który pod poz.1489 napisał: „(...) **Andrzej Oczko z Piątków – herb Ślepowron**”.

Woynowie (Wojnowie) zachowali swe nazwisko w swej średniowiecznej formie nie zmieniając go na Wojnowski – co świadczy o ich przywiązaniu i szanowaniu tradycji.

Ród Woynów rozrastał się szybko. Na podstawie wcześniej przedstawionych badań (*głównie kwerendy dra Tomasza Jaszczolta*) ustalono, że protoplasta rodu **Woyno z Piętek** miał czterech synów i co najmniej 23 wnuków żyjących ok. 1530- 1550r i ponad 40 prawnuków. Większość udało się powiązać w drzewko genealogiczne obejmujące ponad 70 męskich przedstawicieli rodu. Bardzo ważne, że udało się zidentyfikować wszystkich przedstawicieli rodu występujących w popisach wojennych 1528r, 1565r i 1567 r. oraz w spisie przysięgi na wierność Koronie z 1569 r. W omawianych spisach występowało przede wszystkim pokolenie prawnuków rycerza Woyny de Piętki oraz kilku przedstawicieli kolejnego pokolenia. (*praprawnuków rycerza*). Niektórzy z potomków **Woyny z Piętek** nosili identyczne imiona, więc dla rozróżnienia o kogo chodzi pojawiły się w powszechnym użyciu **przydomki**. Całe gałęzie rodziny pisały się odtąd nie tylko z imienia i nazwiska, ale również przydomku. Często w metrykach kościelnych oraz w aktach sądowych wymieniani są z imienia nazwiska i właśnie przydomku. Do dzisiaj znanych jest ponad dwadzieścia przydomków używanych przez **Woynów**. Oto większość z nich, zebrane przez historyków np. prof. Józefa Maroszka[11] i dr. Tomasza Jaszczolta oraz przeze mnie w trakcie kwerendy w księgach metrykalnych parafii Dąbrówka Kościelna i sąsiednich parafiach:

Andryanik, Bębenek, Bolibrzuch (Bolibrzusak), Bakałarz, Brzoscik, Gawronik, Głąb, Gizik(Gzik), Gręda, Kąt, Król, Komornik, Okulus (Okulisek, Okulusik), Nogalczik (Nogalczyk), Piećka (Pieczka), Pietrasz (Piotrasz), Pierdzianka (*Pierdzianka Zofia jako panna młoda- przydomek dość pejoratywnej treści*), Pułpanek(Półpanek), **Szuba (Subik, Szubic)** –
Inne przydomki Wojnów to: Specjalik, Krupa, Kosik (Koszcik), Tchórz (Thorzik, Tchorzyk), Jurczak i **Jedynak (Jedynaczek)** (*gałąź autora*) – „*Woyno zw. Jedynak, wzmiankowany w 1618r; chrzest. Woyno zw. Jedynak Józef wzm. 26 VII 1745,48, 9IV 1749; Woyno zw. Jedynak Maciej z Dąbrówki, wzm. 9.V.1677 i 1680-ślub. Jadwiga Woynówna z Dąbrówki córka szlachetnego Macieja Woyno Jedynaka - ślub ze szl.Bartłomiejem Brzóska 20 VI*

1694r.; 29 XI 1778r. zmarła w Dąbrówce szlachetna **Franciszka z Kuleszów Woynowa Jedynakowa**, licząca lat 72; 24 XI 1783 w Dąbrówce miał miejsce ślub **Woyciecha Woyny zwanego Jedynak** z tejże Dąbrówki ze szlachetną panną **Józefatą Moczydłowską z Moczydeł**; 18 III 1792r. zmarł **Wojciech Woyno zwany Jedynak** ze wsi Dąbrówka lat 36; 2 I 1789r. w Dąbrówce zmarł 66letni **Wawrzyniec Woyno zwany Jedynak**”.

Niektóre gniazda Woynów dodawały przydomek jako drugi człon nazwy wsi (np. Wojny Krupy, Szuby, Króle, Bakałarze, Piecki). W załączeniu kilka skanów akt metrykalnych z przydomkami Woynów.

Jeśli chodzi o gałąź **Woynów (Wojnów) – Jedynaków** (wywodząca się z gałęzi *Woynów Krupów*), to do dzisiaj dzięki kwerendzie dokumentów udało się odtworzyć kilkanaście pokoleń rodziny o przydomku Jedynak (*drzewo Jedynaków w załączeniu*).

Woynowie – Jedynaki dziedziczyli w Woynach Dąbrówce Kościelnej, Woynach Izdebniku-Dąbrówce, Woynach Pieckach, Stawierejach, Jabłoni Śliwowo, a potem w Brzósłkach Gromkach, Głodowie i Szrednicy(Średnicy).

Na przełomie wieków Woynowie stali się krewnymi i powinowatymi większości podlaskich rodów. W tej monografii wymienię dla przykładu tylko kilkanaście nazwisk (*nie tylko z rejonu Podlasia*) **krewnych i powinowatych mojej gałęzi Woynów Jedynaków**. Są wśród nich domy: Piętków, Żebrowskich, Sutkowskich, Kierlewiczów, Sokołowskich, Jaruzelskich, Kurzenieckich, Grodzkich, Kostrów, Markiewiczów, Ramotowskich, Łapińskich, Brzósłków (Brzosków), Perkowskich, Szymborskich, Kamieńskich, Tyszków, Dmochowskich, Bagińskich, Tworkowskich, Dołęgowskich, Gosiewskich, Gołaszewskich, Kaczyńskich, Górskich, Kulikowskich, Kuleszów, Kurzynów, Moczydłowskich, Pogorzelskich, Śliwowskich, Seremento, Jaksztas, Mioduszewskich, Łuniewskich, Ziółkowskich, Dembowski, Wyszomirskich, Wołoszyków, Butrynów, Stodolnych, Mirskich, Jankowskich i innych.

WSPÓLNE POCHODZENIE WOYNÓW, PIĘTKÓW I SOBOLEWSKICH

O wspólnym pochodzeniu **Piętków i Woynów** świadczą **liczne źródła**, gdzie wzajemnie przeplatają się informacje o Piętkach, Woynach i Sobolewskich. Pierwsi Woynowie pisali się jako Woyno z Piętek. (*np. nobili Voyen de Pyathky, nobili Johanni Wogyen de Pyathky*).

Oto kilka przykładów wspomnianych źródeł:

Pierwsze: to *Herbarz Ignacego Kapicy* [3], który wynotował z Akt Ziemskich Drohickich – w 1489 r. „in Actis terrestribus Drohiciensibus, **Andreas Oczko de Piantki** scribit se”, (...w *Aktach ziemskich Drohickich, Andrzej Oczko z Piętek pisze się -dzisiaj mówimy - nazywa się.-*

tlum.Z.W.) – W tym miejscu należy wyjaśnić, że Andrzej Oczko z Piętek to bliski krewny - bratanek rycerza Wojny z Piętek. Potomek Wojny z Piętek – Piotr Woyno Pieckowski - pisze o Andrzeju Oczko z Piętek – „*mój stryj*”. Jest to jeden z wielu dowodów pokrewieństwa rodzin **Wojnów i Piętków**. Dalej Ignacy Kapica pisze:

- w 1498 r. „*ibidem Andreas Piantka Oczko scribit se*” (*tamże Andrzej Piętka Oczko pisze się – tłum. Z.W.*)

- w 1508 r.” *ibidem, Jacobus, Petrus, Martinus, et Abraham filii olim Joannis de Piantki scribus se*”, (*tamże, Jakub, Piotr, Marcin i Abraham synowie zmarłego Jana z Piętek piszą się tłum. Z.W.*) (*fundując kościół w Wojnach Dąbrówce wystąpili już pod nazwiskiem Woyno – ważny dowód na wspólne korzenie Piętków i Wojnów przyp.ZW*)

- w 1509 r. „*ibidem, Petrus de Piantki Oczkowicz et Michael Baškowicz de Piantki, scribut se*” (*tamże, Piotr z Piętek Oczkowicz i Michał Baškowicz piszą się*)

-Drugie: Teksty źródłowe w różnych archiwach:

-NGAB Mińsk fond 1759-2-22, karta 135/1492 r.- Johannes Woyen Pyathka contra Wodynsky nyesthane.

-AGAD Castr. Droh. Seria II Nr 2 k.295/1523 r. – Piotr, Jakub, Marcin [synowie Jana Woynowicza] z Piętek procesowali się z Wawrzyńcem Woyno i jego bratankami; Jakubem, Janem, i Stanisławem synami nieżyjącego Piotra [Wojnowicza] z Piętek.

-NGAB Mińsk f. 1759-2-2, k. 52v/1502 r. – Andrzej Piętka zwany Oczko sprzedał las ze swojej ojcowizny w Piętkach, w granicach od smuga do drogi Piątczyńskiej i od granic Piątczyńskich i Kuczyńskich przez rzekę zwaną Płonka aż do granicy Szepietowskiej za 30 kop groszy szerokich Mikołajowi synowi Jana Wojny [Wogyny] i jego braciom: Piotrowi, Jakubowi, Marcinowi i Abrahamowi ze wszystkimi prawami.

-NGAB Mińsk f.1759-2-2, k.238/1505r- Stanisław z Piętek syn Wojny z braćmi i Piotr syn Oczki sprzedali włókę Piotrowi Wojnie za 4 kopy groszy.

-Trzecie: to Herbarz Seweryna hr. Uruskiego[24]. Uruski zanotował w nim: (...) **Piętka h. Ślepowron** – rodzina wzięła nazwisko od wsi gniazdowej Piętki (jednak w carskiej Heroldii Królestwa Polskiego podała herb Pomian). W miarę rozrodzenia się rodziny Piętkowie tworzyli kolejne przysiółki: Szeligi, Gręski, Basie, Żebry.

Wawrzyniec (brat Woyny z Piętek przyp. Z.W.) – dziedzic wsi Piętki wsp.1465 r,

Andrzej zwany Oczko (syn Wawrzyńca de Piętki) dziedzic wsi Piętki wsp.1489 r. **miał syna Piotra 1509 r.**

*Abraham, Jakób, Marcin i Piotr synowie Jana Woynowicza 1508 r. (dzisiaj wiemy, że to synowie Jana Woynowicza, a więc ci sami, którzy w akcie erekcyjnym kościoła w Woynach Dąbrówce wystąpili pod nazwiskiem **Woyno** przyp. ZW.)*

***Bartłomiej**- dziedzic wsi Piętki pozostawił synów: Macieja, Michała i Piotra. Po Macieju syn Mikołaj zwany Szeliga...* Zapewne on dał początek kolejnej wsi Piętki Szeligi.

- ***Czwarte**: to praca ks. prof. Witolda Jemielitego pt. „Rodzina Zygmunta Glogera” opublikowana w książce „Zygmunt Gloger-badacz przeszłości ziemi ojczyściej”[25].*

Książd prof. Witold Jemielity pisze m.in., „...Gdy ziemie między Bugiem a Narwią zasiedlało w końcu XIV w. i na początku XV w. drobne rycerstwo z Mazowsza, wówczas jeden z takich rycerzy bliżej nieznanym **Wojno** otrzymał nadanie w dawnej kasztelanii Świąteczkiej nad drobnymi dopływami rzeczki Mieni. Na nadaniu tym powstało tylko jedno gospodarstwo pierwszego **Wojny (najprawdopodobniej Woyny Stare(Antiqua) później Woyny Stare Dąbrówka)**, a następnie wraz z rozradzaniem się jego potomków kilkanaście dalszych. Jedne ich osiedla istniały krótko, inne przetrwały do dnia dzisiejszego rozrastając się we wsie. Obecnie istnieje 8 wsi założonych przez Wojnów. Wśród nich jedną grupę stanowią: **Wojny Szuby Szlacheckie, Wojny Szuby Włościańskie, Wojny Krupy, Wojny Pietrasze, Wojny Wawrzyńce; drugą: Wojny Pogorzal i Wojny Izdebnik, a trzecią Wojny Piecki (Piećki) i Wojny Dąbrówka (dziś Dąbrówka Kościelna)**. W pierwszej grupie niegdyś jeszcze wyróżniano wsie **Wojny Króle i Wojny Bakalarze**. Jeszcze w 1529 r. spisano wszystkich 12 **Wojnów** pod jedną wsią, choć w akcie nadania uposażenia dla kościoła w Dąbrówce Małej (tj. w Woynach Dąbrówce) wspomniano dwie wsie **Wojny, dwie wsie Izdebnik, Piecki**, a więc razem było 6 wsi **Wojnów**...

(...) W akcie z 1540 r. wymieniono wsie: **Woyny Pogorzal, Woyny Piecki, Woyny Króle, Woyny Bakalarze i Woyny Szuby**, a więc z **Wojnami Dąbrówką** też 6 wsi **Woyny**.

W rozdziale pierwszym wspomniałem, że „zasadźcy” z XV a być może XIV wieku(jak wspomina Zygmunt Gloger), **Woynowie i Piętkowie (obydwie rodziny herbu Ślepowron)** wywodzą się z jednego krza. Ich wspólny przodek (być może wywodzący się z ziemi łączyckiej?) otrzymał nadanie ziemskie na Podlasiu.

Z pnia **Piętków** w XVI albo XVII wieku wykształcił się również inny „kierz” – rodzina **Sobolewskich** także **herbu Ślepowron**. Wsie **Piętki, Woyny i Sobolewo** leżą w bezpośrednim sąsiedztwie. Nie wykluczone, że również dom **Kuczyńskich** (także Ślepowrony) z położonego po sąsiedzku ich gniazda **Kuczyn**, to także spokrewniona rodzina.

Analiza wielu źródeł historycznych pozwala na bezsporne stwierdzenie o wspólnym pochodzeniu tych rodzin. Herbarze Niesieckiego[26], Ignacego Kapicy [3], Seweryna hr.

Uruskiego[24] , a przede wszystkim księgi grodzkie brańskie i drohickie niezbitcie dowodzą tezę wspólnego pochodzenia i pokrewieństwa **Woynów, Piętków i Sobolewskich a tym samym przynależności do herbu Ślepowron.**

W swoim „Herbarzu”[3] Ignacy Kapica pisze m.in.:

-“rok 1618, *In Actis castrensibus Nurensibus. Simon filius Mathiae Piętka Pąk Sobolewski de Sobolewo haeres, Helisabeth filiae olim Joannis Padkowski vicecapitanei Nurensis, consorti vero suae summam inscribit...*”

-“rok 1625, *in Actis castriensibus Branscensibus. Albertus, Paulus, Laurentius, Joannes, Felix, Stanislaus, Mathias filii olim Joanis Piętka Sobolewski donationem aquisiverunt.*”

-“rok 1628, *in Actis castr. Branscensibus. Simon filius olim Matthaei Piętka Sobolewski scribit se*”

-pod hasłem „Dom **Sobolewskich** herbu Ślepowron” autor Ignacy Kapica napisał[3]:

„Dobra Sobolewo w ziemi drohickiej, które osiadłszy Dom Piętków, od tychże dóbr nazwisko wziął dom Sobolewskich, a początkowe dawne swoje nazwisko Piętka w przydomek zamienił: jakoż z domu Piętków przydomek Pąk mających, od dóbr Sobolewa pisali się Piętka Sobolewski, a nawet w niektórych dokumentach wyrażali Piętka Pąk Sobolewski, potem zaś pisali się Pąk Sobolewski, a na ostatek teraz pospolicie Sobolewski tylko, jednak niektórzy i z Piętk Sobolewski piszą się.”

-„rok 1648, Szymon z Piętk Sobolewski z ziemią nurską na elekcyą Króla Jana Kazimierza pisał się”

-„rok 1674, Adam z Piętk Sobolewski Wojski Drohicki, Wojciech z Piętk Sobolewski burgrabia grodzki drohicki, Sebastyan Jan z Piętk Sobolewski regent ziemski warszawski.

Pantolon Antoni z Piętk Sobolewski, Wawrzyniec, Nikodem z Piętk Sobolewscy z województwem podlaskiem na elekcyą Króla Jana III. Podpisali się” -„rok 1674, Walenty z Piętk Sobolewski pisarz ziemski warszawski z ziemią warszawską na elekcyą Króla Jana III pisał się

Jednym z bardzo znanych przedstawicieli rodu Sobolewskich jest Maciej Sobolewski z Piętek poseł na Sejm Wielki i kasztelan warszawski.

Te kilka przykładów jednoznacznie dowodzą, że Piętkowie i Sobolewscy to jeden ród. Wcześniej podane zostały dowody, że i **Woynowie** wywodzą się z **Piętków**, a więc trzy domy: **Piętkowie, Woynowie i Sobolewscy – wszyscy herbu Ślepowron** – tworzą jeden wspólny ród noszący tylko od pewnego czasu inne nazwiska.

ZNANE POSTACI Z RODU WOYNÓW(WOJNÓW) w XIX i XX wieku

W tym rozdziale poświęcam nieco uwagi niektórym tylko przedstawicielom rodu **Woynów z gałęzi Szubów i Jedynaków** (obie gałęzie pochodzące od Piotra „Pietrasza” Woynowicza).

Gałąż Woynów o przydomku *Szuba* wyodrębniła się w XVI wieku za sprawą Jana i Stanisława Pietraszewiczów wnuków rycerza Woyny de Piętki. Jednym ze znanych był Maciej Szuba. W 1577 r. jego synowie Adam, Jan, Jakub i Mikołaj płacili pobór ze wsi Woyny Antiqua. W 1676 r. Mateusz Szuba Woyno posiadał 7 poddanych w Woynach Szubach i 7 w Brzósłkach Markowych. Od 8 VIII 1724 r. do 17 XI 1765 r. metryki kościelne w Dąbrówce notowały właściciela części dóbr wsi Woyny Szuby – Ludwika Woynę Szuba. Ludwik ożeniony był z Katarzyną Kuczyńską. W dniu 10 VII 1743r. ochrzczony był ich syn Barnaba. Rodzice chrzestni to Marcin Kuczyński chorąży ziemi bielskiej i Małgorzata z Drozdowskich Szepietowska skarbnikowa ziemi bielskiej. Asystowali w ceremonii Kazimierz Kuczyński podstoli podlaski, Katarzyna Szepietowska skarbnikowa Raclawska, Stanisław Szepietowski i panna Teofila Woynówna. 1 VIII 1752 r. Ludwik i Katarzyna z Kuczyńskich Woynowie chrzcili córkę Małgorzatę. W ceremonii uczestniczyli kumowie proboszcz dąbrowszczyński ks. Maciej Wyszyński i Katarzyna z Żebrowskich Rudnicka żona kpt. Gwardii JKM. Asystowali Stanisław Szepietowski, Jadwiga z Żebrowskich Dąbrowska, urodzeni Antoni Bruszewski i Barbara z Szepietowskich Trojanowska. Ludwik Woyno był powtórnie żonaty z Konstancją z Wiszowatych. Spadkobiercą Ludwika był Maciej Woyno, nazywany wicewojewodą podlaskim – ziemi drohickiej. W latach 1776-1783 Maciej określany był jako chorąży gwardii gen-lejtnanta Joachima Karola Potockiego podczaszego Wielkiego Ks. Litewskiego. W 1798 r. nazwano Macieja Woynę podporucznikiem wojsk narodowych Królestwa. W 1786 r. wystawił nową dzwonnice przy kościele w Dąbrówce. Te zapiski świadczą o znaczeniu społecznym Woynów Szubów i o ich zamożności.

Jedną z ciekawych i ważnych postaci z rodziny **Woyno** jest **Michalina Marianna z Woynów-Szubów**, żona Jana Glogera, matka Zygmunta Glogera. W wykazie podatkowym z 1775r. wykazany jest Barnaba Woyno (*dziadek Michaliny Maryanny*) współdziedzic w Brzósłkach Brzezińskich, z kolei jego syn Maciej Woyno występuje w tym czasie na ojcowiznie w Wojnach Szubach jako: *-JM Pan Maciej Szuba Woyno dziedzic 7-miu dymów z chłopami w Wojnach Szubach, Królach i Bakalarzach.*

Maciej Woyno (*syn Barnaby Woyno, współdziedzica z Brzosk Brzezińskich*), to ojciec **Michaliny Marianny Woyno**, późniejszej Janowej Glogerowej. Maciej Woyno, dziad po

kądzieli Zygmunta Glogera, (...) *był właścicielem folwarku Wojny Szuby, w dobrej pszenicznej glebie i 10 włók masztowej dębiny w uroczysku Popielnik...*[12].

Zygmunt Gloger tak pisał [8] o swoim dziadku – „...*Pan Maciej z 8 dzielnic (wsi Woyny) – posiadał 2, o kilkudziesięciu włókach i dokumenta posiadane przez jego przodków od kilku wieków...*” Maciej Woyno ożenił się 2.08.1809 r. z osiemnastoletnią panną Agnieszką Dobrzyniecką z Pęs (par. Rutki). Jej wnuk Z. Gloger tak opisywał swoją babcię i zaloty dziadka Macieja. (...) *Agnieszka-przystojna i hoża miała kilku konkurentów, z których najmniej podobał się jej pan Maciej Woyno, nie sfrancuszczały i gdy zrobiła mu uwagę, że światowemu kawalerowi lepiej przystoi frak, niż kontusz, Maciej odparł: Nie przeczę, że dla fircyka i wiercipięty frak zgrabniejszy, wszak i diabłu najlepiej w nim do twarzy, ale dla szlachcica podlaskiego lepszy kontusz i żupan, bo tak nosił się jego dziad i pradziad. I ja kontusza nie zmienię, bo by mnie psy Wojnowskie nie poznały i myśląc, że jakiego urwipola, oberwałyby mi jeszcze ogon frakowy w dodatku...*” i dalej:

(...) *Pan wojewoda (Piotr Dobrzyniecki, ojciec Agnieszki), ...uważał Macieja za najstateczniejszego z bywających w Pęsach kawalerów, gdyż nie był sfrancuziały. Wszystko przemawiało za Panem Maciejem, zdrów jak tur, przystojny, 30 lat, dobry gospodarz, pobożny i „zacny z kośćcami”, łacinnik dobry, więc i bez palestranta rozumiał stare akta i księgi łacińskie, znał nieco niemieckiego, bo kończył już za czasów pruskich szkołę w Białymstoku, tylko francuskiego ani w ząb.*

Swatem Macieja Woyny był sędzia Michał Idźkowski dziedzic majątku Bryki opisany jako „...*poważny, dowcipny, stary palestrant, wysoki otyły kontuszowiec*”. - tak wspominał swoich dziadków Zygmunt Gloger w opowiadaniu „*Wesele babuni*” i w notatkach etnograficznych – „*Znad brzegów Narwi*”[27]

Michalina Marianna Woynówna była matką Zygmunta Glogera – wybitnego etnografa, znawcy i piewcy Podlasia. (*Drewniany dwór Woynów z Brzosk Brzezińskich stoi do dziś na wejściu do skansenu w Nowogrodzie jako biuro skansenu, o czym wspomniałem wcześniej.*)

Oto fragment aktu urodzenia matki Zygmunta Glogera[28]:

Woyny, nr 24. Roku tysięcznego osiemsetnego jedenastego, dnia ósmego miesiąca października o godz. jedenastej przed południem, przed nami proboszczem dąbrowszczyńskim ...Stawił się Imć Pan Maciej Woyno, lat 34 liczący, prezes rady powiatowej, dziedzic swej części, tamże zamieszkały i okazał nam dziecię płci żeńskiej, które urodziło się w domu jego pod numerem trzydziestym ósmym, w dniu dwudziestym dziewiątym wieczorem miesiąca września roku bieżącego –

oświadczając, iż jest spłodzone z niego i Agnieszki z Dobrzyńskich, lat 20 liczącej, jego małżonki i że życzeniem jego jest nadać jej imię Maryanna...

Należy zauważyć, że nadano jej imię Maryanna (*bardzo popularne imię – wówczas był zwyczaj nienadawania kobietom imienia Maria, które przynależało tylko matce Jezusa – przyp. Z.W.*), a ksiądz w skróconym akcie spisany po łacinie zaznaczył, że dokonał chrztu jedynie z wody, czyli bez ceremonii. Wówczas były takie zwyczaje, a uroczysty chrzest odbywał się później np. w czasie świąt i łączył się z hucznym przyjęciem. Nie wiadomo, kiedy uzupełniono ceremonię chrztu Maryanny, ale zapewne wtedy dodano jej imię Michalina, skoro potem tylko nim się posługiwała.

Jan i Michalina Maryanna Glogerowie byli właścicielami folwarku w Jeżewie z przyległością Zacisze o pow. 1500 morgów (840ha.), nabytym w 1859r od Sosnowskich. Michalina była dobrze wykształcona jak na owe lata. Kształciła się w Warszawie, ukończyła pensję, na której była koleżanką siostr Fryderyka Chopina. Dzięki matce Michalinie, Zygmunt pokochał Podlasie i wykorzystał to, tworząc wiele znakomitych dzieł. Zasługi swoich rodziców Zygmunt Gloger wspominał we wstępie do swojej pracy „**Budownictwo Drzewne i Wyroby z Drzewa w Dawnej Polsce**” [15], które autor nazywa *V tomem Encyklopedii Staropolskiej*. Oto fragment tekstu:

(...) Jeszcze za czasów moich szkolnych, mając pociąg do ołówka, zacząłem odrysowywać w rodzinnej okolicy na Podlasiu tykocińskim stare dworki, lamusy, serniki, dzwonnice, krzyże itd. Oczywiście nie robiłem tego wówczas dla celów naukowych i wydawniczych. Źródłem tego zamiłowania, jak sądzę były gorące uczucia świątłych moich rodziców dla wszystkiego, co było pamiątką przeszłości, co było żywym świadkiem czasów przedrozbiorowych i życia pokoleń, które spoczywały już w grobie...

Od matki Michaliny Woynówny i babci Agnieszki z Dobrzyńskich kultywujących szlacheckie tradycje, Zygmunt czerpał wiadomości o zwyczajach i obyczajach podlaskich ziemian. Zapiski, a wśród nich opisy zwyczajów wielkanocnych, godowych, żniwnych itp. przeniósł do pracy „Rok polski w życiu, tradycji i pieśni...”[29]. Ze szczególnym szacunkiem pisał o chlebie: „*Na stole ziemianina polskiego, w świetlicy, gdzie przyjmował gości, zawsze leżał bochen chleba, białym lnianym domowej roboty obrusem lub ręcznikiem przysłonięty. Tak bywało niegdyś we wszystkich dworach szlachty, i dziś jeszcze widzieć to można u zagrodowej szlachty i włościan na nadnarwiańskim Mazowszu i Podlasiu...*”

Ten zwyczaj pamiętam jeszcze z mego domu rodzinnego w Brzósłkach Gromkach za moich pacholących lat w drugiej połowie XX wieku

W warunkach zaborowych podtrzymywanie tradycji i przechowywanie pamiątek po przodkach było podstawowym obowiązkiem patriotycznym szlachty.

O wpływie **Michaliny z Woynów Glogerowej** na twórczość syna Zygmunta pisze także ks. prof. Witold Jemielity – oto fragmenty[12] (...) *Przez małżeństwo ze szlachcianką ze starego rodu, spokrewnioną z licznymi miejscowymi rodzinami, zamożniejszymi i uboższymi, wszedł Jan Gloger na stałe w nadnarwiańską społeczność wiejską stojącą na pograniczu średniej i drobnej szlachty... (...) Związki rodzinne Glogera są szczególnie ważne dla wyjaśnienia niejednego ze źródeł jego wiadomości i były też impulsem do podjęcia niejednego tematu. Wydaje się, że **największy wpływ na niego wywarła matka**, przez którą nie tylko był związany krwią z miejscową ludnością, ale która wiedziała dużo o przeszłości ziem nad Narwią. Zwana była żywą kroniką Podlasia, po niej też miał bogate archiwum Wojnów. Żyła tak długo, że mogła towarzyszyć synowi przy powstawaniu wszystkich jego prac, cieszyć się nimi i służyć swymi uwagami. Niewątpliwie też była ich pierwszym czytelnikiem. Posiadała zainteresowania literackie i poetyckie. Zapewne za namową syna spisała i opublikowała fragmenty swych wspomnień z lat dziecińczych (Michalina Glogerowa. „Wspomnienia z lat dziecińczych”. Kurier Warszawski 1904, nr 78 przyp. Z.W.) *Wraz ze swą matką Agnieszką z Dobrzyńskich była łącznikiem między synem a przeszłością badanych ziem, sięgając aż do XVIII w. Im ten wielki badacz zawdzięczał liczne i różnorodne wiadomości o ziemiach nad Narwią i Biebrzą i o ludziach niegdyś tu mieszkających i działających. Po nich odziedziczył głębokie przywiązanie do tych ziem i znakomitą ich znajomość, tak jak po ojcu zamiłowanie zbieracze, badawcze i nadzwyczajną pracowitość.**

Michalina Maryanna z Woynów Glogerowa, w okresie powstania styczniowego sprawowała w latach 1863–64 funkcję przewodniczącej łomżyńskiego Komitetu Opieki Narodowej, udzielającego pomocy powstańcom [30]. Niewykluczone, że Michalina Glogerowa współpracowała w tym czasie z kuzynem Wojnów-Jedynaków, znanym dowódcą powstańczym pułkownikiem Józefem Konstantym **Ramotowskim** pseudonim **WAWER**, który walczył pod Tykocinem w dniu 28 maja 1863 r., a po upadku powstania zmuszony był do emigracji. Osiedlił się we Francji – jego potomkowie mieszkają tam do dziś.

W wyniku represji władz carskich Glogerowie stracili swoje cenne zbiory i pamiątki, które uległy konfiskacie. Formą represji było też zniszczenie siedziby dworskiej, co spowodowało konieczność budowy nowego dworu.

Po powstaniu styczniowym carat zesłał na Sybir także przedstawicieli rodu Wojnów. Lista zesłańców na Syberię po powstaniu styczniowym 1863–1864 r.:

- Wojno Henryk – lat 49;

- Wojno Kazimierz – lat 70;

- Wojno Leon – lat...

Niestety w dniu pisania tej pracy nie uzyskałem informacji o stopniu ich pokrewieństwa z opisywanym rodem Wojnów.

Wnuk Michaliny a syn Zygmunta, Stanisław Marian Gloger(ur.10.01.1887r) jeszcze przed 1916 r. sprzedał majątek Jeżewo Juliuszowi Piętce (*z pewnością krewnemu Wojnów przyp. Z.W.*) i nabył majątek Cisie pod Siedlcami. Stanisław Marian zmarł w Szczytnie w 1953 r.

Grób rodzinny Glogerów znajduje się na cmentarzu w Tykocinie. Ma formę kaplicy będącej miniaturą krakowskiego kościoła Ojców Dominikanów i nadal zdobi ten niewielki cmentarz. Ciekawostka! Od lat kapliczkę zwieńcza czynne bocianie gniazdo. Mieszkańcy Tykocina twierdzą, że na to gniazdo bociany przylatują jako pierwsze z całej okolicy.

Z ksiąg parafialnych można się dowiedzieć, że w katakumbach kapliczki znajduje się pięć trumien: **Jana Glogera** (*pomologa, malarza, szwoleżera z 1831 r.*), jego żony **Michaliny Maryanny z Woynów Glogerowej** (*córki dziedzica Wojny-Szuby*), ich syna **Stasia Glogera**, synowej **Aleksandry z Jelskich Glogerowej** (*pisarki pod pseudonimem „Ory Jelska”*) oraz **Karola Glogera** (*starszego brata Jana, właściciela Dobroch i również uczestnika powstania listopadowego*).

Innym przedstawicielem tej gałęzi **Woynów-Szubów** był prawnuk Barnaby Woyno, **dr Stanisław Wincenty Woyno (Wojno)** – ordynariusz Kliniki Chirurgicznej Uniwersytetu Warszawskiego w drugiej połowie XIX wieku. Profesja lekarza do dziś jest częsta w rodzinie Woyno z gałęzi *Szuba*.

Kolejny, wybitny przedstawiciel Woynów z gałęzi *Szuba* to **prof. Tadeusz Jerzy Wojno** (*żył w latach 1884–1971*) mineralog, krystalograf i petrograf (praprawnuk Barnaby Woyno-syn Ludwika Jerzego Wojno inżyniera kolejnictwa dyrektora Szkoły Technicznej Drogi Żelaznej Warszawsko–Wiedeńskiej i Władysławy z Sawickich) Studiował matematykę na początku XX wieku na Uniwersytecie Warszawskim. Później zmienił kierunek i zaczął studiować nauki o ziemi. Uniwersytetu nie ukończył, bo po fali strajkowej w 1905 r. został wydalony z uczelni. Udał się na emigrację do Szwajcarii. Studiował na Uniwersytetach w Zurychu i Heidelbergu. Pracę doktorską obronił w 1912 r. w Heidelbergu. W Zurychu poznał prof. Gabriela Narutowicza późniejszego Prezydenta RP. W tym czasie dom Nartowiczów w Saint – Gallen, stał się prawdziwym polskim salonem. Gośćmi Nartowiczów często bywali m.in. Ignacy Mościcki i Tadeusz Wojno. Po kilkunastoletnim pobycie w Szwajcarii profesor Wojno wrócił w 1919 r. z żoną Jadwigą Heidelberger i córką Haliną do Warszawy. Rozpoczął pracę na Politechnice Warszawskiej i Uniwersytecie Warszawskim. Był wieloletnim

dziekanem Wydziału Chemii na Politechnice Warszawskiej – zasłużonej dla kraju uczelni technicznej. Pracował też na innych uczelniach m.in. w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz Politechnice Łódzkiej. Dorobek naukowy prof. Tadeusza Jerzego Wojno jest imponujący – szczególnie w dziedzinach mineralogii i petrografii. Jego synowie wolność ojczyzny okupili własną śmiercią. Starszy Jerzy Wojno, oficer broni pancernej zginął na warszawskiej Woli we wrześniu 1939 r. w czołgu, broniąc Warszawy. Młodszy Andrzej Ludwik Wojno zginął w Powstaniu Warszawskim 19 sierpnia 1944 r., broniąc gmachu głównego Politechniki Warszawskiej. Poległ podczas szturm na budynek główny, otrzymawszy kulę prosto w serce.

Przedstawione wyżej biografie są dowodem, że linia Woynów-Szubów nie wygasła, jak oznajmiał wcześniej Zygmunt Gloger – w „Budownictwie Drzewnym...” [15]

Z mojej gałęzi **Wojnów-Jedynaków** znaną postacią był **prof. dr hab. TADEUSZ WOJNO**. Prof. Tadeusz Wojno syn Stefana urodził się w 1923r w Brzósłkach Gromkach (*brat Antoniego [ojca autora] i Lucjana Wojnów-lekarza weterynarii oraz Teresy z Wojnów Mioduszeńskiej, a stryj i ojciec chrzestny autora tych słów*).

Szkółę średnią kończył na tajnych kompletach w Drohiczyńcu. Studia wyższe odbył w latach 1946-1950 na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu Wrocławskiego, uzyskując stopnie: inżyniera rolnika oraz magistra nauk przyrodniczych w zakresie limnologii i rybactwa. W końcu lat sześćdziesiątych dwudziestego wieku był twórcą i wieloletnim pierwszym Dziekanem Wydziału Ochrony Wód i Rybactwa Śródlądowego w Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie, a później prorektorem tej zacnej uczelni (*dzisiaj Uniwersytet Warmińsko-Mazurski*). W latach 1975-1981 powołany został na członka Komitetu Zootechnicznego Polskiej Akademii Nauk. W okresie 1971 do 1974 był członkiem Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa. Stopień naukowy doktora nauk przyrodniczych nadała mu Rada Wydziału Rybackiego WSR w Olsztynie w 1962 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Dynamika głównych procesów biologicznych leszcza z Jeziora Wdzydze w cyklu rocznym*. Natomiast stopień naukowy doktora habilitowanego nauk przyrodniczych nadała w 1968 r. Rada Wydziału Zootechnicznego WSR w Olsztynie na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. *Badania nad zastosowaniem kwaszonki rybnej w żywieniu pstrągów tęczowych*. Jednym z sukcesów naukowych prof. Tadeusza Wojno była opracowana przez niego i powszechnie dzisiaj stosowana metoda hodowli pstrąga tęczowego w wodach jeziorowych i stawach. Profesor Tadeusz Wojno swoje badania o hodowli pstrąga prowadził m.in. na Podlasiu na pojezierzu Knyszyńskim - np. w jeziorze *Zygmunta Augusta*, a

wszystkie główne badania w wodach jeziora *Wdzydze* na Pojezierzu Kaszubskim, a także na Mazurach w okolicach Szczytna.

Tadeusz Wojno tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał w 1977 r. a w 1991 r. został mianowany na stanowisko profesora zwyczajnego. Dorobek naukowy Profesora stanowi ponad 80 publikacji.

Za swoją pracę i osiągnięcia naukowe otrzymał nagrody Ministra i uhonorowany został licznymi odznaczeniami państwowymi: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej i innymi.

Zmarł w maju 1994r w Olsztynie.

Akrostych nagrobny

Prof. dr hab. Tadeuszowi Wojno (1923 –1994)

To, co niemożliwe do zmiany było,

Akceptowałeś z pełną ducha pogodą.

Do tego, co możliwe, parłeś z siłą,

Energią umysłu, sercem, całym sobą.

Umiałeś przy tym hierarchizować wartości

Szeregu, odróżniać możliwe od niemożliwego.

Zbywałeś zazdrość pancerzem obojętności.

Wino byś przemienił w wodę i karmę dla ryb.

O naukę praktyczną toczyłeś boje.

Jak kamień w wodę rzucałeś natenczas w mig

Nadwyrężone trudem zdrowie swoje.

Oto czci sfera, głęboka i jak spowiedź szczera.

Requiescat in pace

Antoni Sołoma

EMIGRACJA Wojnów

Przełom wieków XIX i XX to trudny czas dla Polaków mieszkających już ponad 100 lat pod zaborami. To w tym czasie nastąpiła kolejna wielka emigracja Polaków głównie do Stanów Zjednoczonych. Fala emigracji dotknęła też wielu członków rodu Wojno. Śledząc archiwa amerykańskie spotykamy dziesiątki Wojnów, którzy wsiedli na okręty w portach

europjskich i po kilku tygodniach wylądowali w Ameryce. Dzisiaj na stronach internetowych nowojorskiej wyspy *Elis* albo stronach *Family Search* można znaleźć dokumenty podrózne poszczególnych członków rodziny. Z mojej najbliższej rodziny Wojnów *Jedynaków* z Brzosek Gromk w pierwszej dekadzie XX wieku wyjechało troje młodych ludzi. Byli to mój dziadek Stefan Wojno, jego siostra Paulina i brat Czesław. Osiedli w Detroit w stanie Michigan. Jednak dwoje z nich Stefan i Paulina w niedługim czasie wrócili do Polski. Ich matka, a moja prababcia Felicjanna z Brzosek Wojnina prosiła Stefana o powrót, bo nie miał kto pracować na gospodarstwie. Stefan wysłuchał prósb matki i wrócił do Polski na stałe. A Paulina powróciła ze swoim przyszłym mężem i osiedliła się w majątku *Kostuszyń Gaj* pod Ciechanowcem. Jedynie Czesław pozostał w USA na stałe. Tam założył rodzinę i w latach trzydziestych zeszłego wieku został „naturalizowany” – przyjął obywatelstwo amerykańskie jako Chester Wojno. Razem z żoną Julią Nienałtowską doczekali się pięcioro dzieci – córka Natalia i czterech synów Tadeusz, Wacław, Henryk i Józef. Kilkunastu wnuków i prawnuków Czesława mieszka do dziś w Ameryce. Niektórych odnalazłem w USA i utrzymuję z nimi kontakt mailowy.

Ta krótka monografia rodu **WOYNO (WOJNO)** jest tylko wstępem i przyczynkiem do szerszych badań nad dostępnymi dzisiaj archiwaliami. Mam nadzieję, że ten materiał stanie się dla młodszych pokoleń zachętą do zainteresowania się genealogią i motywacją do dalszej kwerendy. Warto, aby zostały uporządkowane i szerzej opisane inne gałęzie rodu. W ten sposób powstałby właściwy obraz rodziny.

Niech dewiza potomka Woynówny – Zygmunta Glogera:

Obce rzeczy dobrze wiedzieć jest – swoje, obowiązek.

stanie się myślą przewodnią dla kolejnych **pokoleń WOYNÓW.**

Zdzisław WOYNO dictus Jedynak de Woyny DąbrówkaMinor

Ciechanów 2020 r.

Bibliografia:

- [1]- Tomasz Święcki- Opis Starożytnej Polski- wydanie powtórne –Warszawa 1828
- [2]-Praca zbiorowa pod redakcją Adama Dobrońskiego- Historia Województwa Podlaskiego- Białystok 2010
- [3]-Ignacy Kapica -Herbarz(Dopełnienie Niesieckiego)-Kraków 1870
- [4]-Tomasz Jaszczółt- Rozprawa doktorska-Uniwersytet Białostocki 2010r
- [5]-Józef Maroszek- Dzieje powiatu Wysokie Mazowieckie.(nadanie Kuczyna braciom z Gąsiorowa w łączycim) – Białystok 2008
- [6]-Adam Mickiewicz – Pan Tadeusz księga IV-Dyplomatyka i Łowy
- [7]-Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych Krajów Słowiańskich T.I-XV- F. Sulimirski, W. Walewski-Warszawa 1880-1910
- [8]- Zygmunt Gloger -Encyklopedia Staropolska T.I- IV.Warszawa 1900-1903
- [9]-Tomasz Jaszczółt- Gmina Grodzisk k. Siemiatycz, dzieje ziemi i mieszkańców-Grodzisk 2004
- [10]- Aleksander Jabłonowski-Źródła dziejowe- Polska XVI wieku-Podlasie- Warszawa 1908
- [11]-prof. Józef Maroszek- „Dzieje obszaru gminy Szepietowo”- Szepietowo 2006
- [12]-Praca zbiorowa pod redakcją Krystyny Kawerskiej –„Zygmunt Gloger- Badacz przeszłości ziemi ojczystej”- PWN Warszawa-1978r
- [13]-Archiwum Diecezjalne w Siedlcach
- [14]-Spis szlachty Królestwa Polskiego z dodatkiem Krótkiej Informacji o Dowodach Szlachectwa - Warszawa 1851
- [15]-Zygmunt Gloger- Budownictwo Drzewne i Wyroby z Drewna w Dawnej Polsce – reprint Warszawa 2006
- [16]-Popis wojenny ziemian woj. Podlaskiego mocą uchwały sejmu wileńskiego 1528r
- [17]-Regestr popisu wojska gospodarskiego Wielikogo Knjastwa Litowskiego – 1565r
- [18]-Popis wojska ziemskiego Wielikogo Knjastwa Litowskiego – 1567r
- [19]-Szlachta ziemi bielskiej i drohickiej woj. Podlaskiego składa przysięgę
- [20]-A. Boniecki – Poczet Rodów w WKL w XV i XVI w
- [21]- Metryka Litewska
- [22]-Franciszek Piekosiński- „Wypisy heraldyczne z Ksiąg Poborowych XVI wieku- woj.,,podlaskie”
- [23]-Stanisław Kossakowski- „Monografia Historyczna Rodzin Polskich”
- [24]-Seweryn hr. Uruski – Herbarz
- [25]- ks. prof. Witold Jemielity-Rodzina Zygmunta Glogera-Badacz Ziemi Ojczystej-praca zbiorowa- Warszawa 1978r
- [26]-Niesiecki- Herbarz
- [27]-Zygmunt Gloger-Wesele babuni, z notatek etnograficznych -Znad Narwi. – Jednodniówka na dochód

Łomżyńskiego Towarzystwa Dobroczynności – warszawa 1902

[28]-Akt urodzenia Michaliny Maryanny Woynówny- Akta Parafii Dąbrówka Kościelna-Księga urodzonych 1808-1825, karta 137.

[29]-Zygmunt Gloger- Rok Polski w życiu tradycji i pieśni...

[30]-Waldemar Monkiewicz-Tykocin –Krajowa Agencja Wydawnicza-Białystok 1983.

Skróty:

-AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych Warszawa

-NGAB – Narodnyj Głównyj Archiv Bielarusi